

Delavska enotnost

Glasilozveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 15. avgust 1986

številka 32, letnik 45, cena 65 dinarjev

ZAKON Z MALO HASKA

V prvih treh mesecih letošnjega leta se je delež za osebno in skupno porabo povečal za več kot 100 odstotkov, delež za akumulacijo pa samo za 27. Izgube v gospodarstvu so bile v tem času tolikšne kot v vsem lanskem letu... Podatki so novo vlado zaskrbeli. Po volitvah in kongresih se je našel čas in sledil je zakon o omejevanju osebnih dohodkov, izplačil za skupno porabo ter materialnih in drugih poslovnih stroškov. Te dni naj bi začeli nekateri vračati preveč izplačane osebnih dohodke v prvem polletju.

O tem, kaj se dogaja s tem »vračanjem«, si lahko nekaj malega preberete v članku »Peli so kalkulatorji, zvonili so telefoni...« na 5 strani te številke Delavske enotnosti. Na tem mestu pa nas zanima, za kakšen ukrep vlade gre in kakšne bi utegnile biti njegove gospodarske in politične posledice.

Gre za nov interventni ukrep administrativne narave. In za nov dokaz, da se gospodarstva, ki se spogleduje z zakoni blagovne proizvodnje, preprosto ne da administrativno uravnati. Tako že zdaj lahko rečemo, da z zakonom o omejevanju osebnih dohodkov ne bo kaj prida haska. Tu pa tam bo pritisnil kakšnega izgubarja, morda še koga od tistih, ki spadajo v stalen spisek slabih gospodarjev, napravil še nekaj sivih las že tako vsem sivim računovodjem in tu se njegov ekonomski doseg v glavnem konča. Kaj pa bo storil na drugi strani? Kot beli dan je jasno, da bo revertiral velike izvoznike, ki ob takšni politiki (ne)realnega dinarja, kot ga letos vodi zvezna vlada, pač nimajo takšnega dohodka, kot so ga načrtovali, kar po drugi strani pomeni, da tudi kršijo resolucijo. Najbolj bo torej pri-

zadel tiste, ki so leta in leta previdno delili osebne dohodke in vlagali akumulacijo v osvajanju tujih tržišč, česar jim zdaj v njihovem dohodku jugoekonomija ne priznava. V nobenem primeru pa ne bodo tepeni tisti, ki so leta in leta čezmerno dvigali cene, se kot pijanec ploča držali domačega trga in seveda temu primerno tudi uravnavali politiko delitve osebnih dohodkov.

Zakon, ki zdaj vztraja na resolucijski odvisnosti osebnih dohodkov od rasti dohodka, ima lahko torej v razmerah, ko je slednji hudo relativen pojem, prejšnji več negativnih kot pozitivnih učinkov. Megli že tako zamegljeno mejo med dobrimi in slabimi gospodarji ter hkrati dokazuje, da za zdaj tudi novo vlado, kot je nekdo rekel, bolj zanimajo »zlata« jajca kot pa kokoši, ki jih nesejo.

Vse to pa nam govori, da gre za obrobni interventni ukrep, ki je lahko zgolj pesek v oči, če vlada ne bo začela resneje uresničevati tistih elementov iz letošnje resolucije in iz dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, ki bi pripomogla k temu, da bi dohodek lahko upošteval kot realno kategorijo in osebne dohodke kot njegov realni odraz. Naj se sliši še tako čudno: omenjeni zakon je v zdajšnjih razmerah novo olje na ogenj vsesplošne socializacije, ki pa nas, kot smo že neštokrat ugotovili, nikamor ne pelje. Se sreča, da je zvezna vlada uresničevanje tega zakona začasno prepustila občinskim izvršnim svetom in lokalnim političnim dejavnikom, sicer bi utegnil dobiti nedavni štrajk reških ladjedelnih delavcev, ki so protestirali proti vladni politiki, nevarne razsežnosti.

Ivo Kuljaj

Delavčevi žepi ne vzdržijo več ne kovancev ne bankovcev. Že ob plači zdrsijo novci iz rok; večina jih mora presneto resno premisliti, ali si lahko tu in tam privoščijo tudi steklenico piva. Že voda postaja predraga, kajti ljudem izpulimo od časa do časa več iz rok s povišanjem vodarine, marsikje pa tudi samopriskevki za sanacijo ali graditev vodovoda, navidez sicer simbolični znesek, za delavčev žep niso nedolžna stvar. Pa se ljudje ja ne bodo v sedanjih prisiljeno varčevalnih časih usmerjali k tistim vodovodnim pipam, ki nimajo števca! Verjetno ne, kajti na obali ravno v takih pipah najprej zmanjka vode.

pomembno je naše turistično gospodarstvo. Zato seveda ni naključje, da smo dali v vseh družbeno-planskih dokumentih prav turizmu eno izmed prednostnih mest.

In kolikšen bo letos izkupiček te naše gospodarske dejavnosti? Uradni krogi so na pomlad napovedali nove rekorde, medtem ko so najnovejši podatki, žal so na voljo le za prvo polletje, malce manj spodbudni. Tako smo imeli v prvih šestih mesecih v Jugoslaviji 12,5 milijona prenočitev tujih gostov, kar je v primerjavi z lanskimi rekordnimi polletnimi 12,9 milijona prenočitvami za tri odstotke manj. V prvih sedmih mesecih pa smo zabeležili v Sloveniji 1,96 milijona prenočitev tujih gostov, to je v primerjavi z enakim obdobjem lani za 3,5 odstotka manj. Spodbudnejši podatki za julij pa prihajajo s Hrvaškega. Njihov republiški komite za turizem je namreč te dni sporočil, da so imeli v tem mesecu za 1,9 odstotka več prenočitev tujih gostov kot julija lani. Podatek je pomemben, saj dosegajo na Hrvaškem skoraj 80 odstotkov vseh prenočitev tujih gostov v Jugoslaviji.

Sicer pa ti odstotki in primerjave s številom nočitev oziroma tujih turistov v preteklih letih ne povedo bistvenega, saj ne odgovarjajo na najbolj aktualno vprašanje, koliko cvenka nam bo letos navrglo turistično gospodarstvo. Še pred začetkom poletja, to je pred katastrofo v Černobilu in množičnimi odpovedmi tujih turistov, smo zagotavljali, da bo letošnja bera večja od lanske. Pa bo res? Bolj malo verjetno, saj od povsod poročajo o skromni zunajpenzijski porabi. In prav v tem grmu tiči zajec ali uspeh oziroma neuspeh našega turističnega gospodarstva. V kakovosti in pestrosti ponudbe namreč kljub vsem prizadevanjem še vedno močno zaostajamo za svojimi konkurenti, čeprav dobro vemo, da čisto morje, okusna hrana in lepi hoteli že davno niso pogoji te gospodarske veje, temveč conditio sine qua non. Rezultat tega je, da v enakem času, ko porabi tuji turist pri nas dolar, zapravi, denimo nekje v Grčiji ali Španiji, dva, tri ali celo več.

Andrej Ulaga

Julij obetavnejši od prvega polletja

ŠTEVILO NOČITEV NE POVE VSEGA

Podatek, da pride na leto v našo deželo toliko turistov, kolikor znaša tretjina njenih prebivalcev, in po drugi strani spoznanje, da v turističnem izdelku sodeluje kar 70 odstotkov našega lastnega znanja in dela, dokazujeta, kako zelo

Staro šaro za delo

Le eden med množico ukrepov – v pičlih petdesetih dneh jih je ZIS sprejel osemdeset, zvezna vlada pa tudi zdaj ne pozna počitnic, saj pakira jesenski paket – je tudi zakon o odpisu strojev, ki jih v organizacijah združenega dela ne uporabljajo. Tri mesece v gospodarstvu, v kmetijskih zadrukah in še kje že lahko razmišljamo, kaj se je znašlo med staro šaro, kaj bodo naredili, da bi lahko stroje obdržali, čez tri mesece pa naj bi že vedeli, ali bodo poslej prinašali denar – spet ali pa končno njim samim, ali jih bodo dali z odkupnino ali brez nje drugi organizaciji, morda pa tudi v najem občanom.

Rdeča nit številnih vladnih ukrepov, tudi neprijubljenih, daje tudi to pot slutiti, da iz krize ne bo mogoče prisopihati drugače kot najprej s temeljitim pospravljanjem. Stroji, ki so zdaj prej v napoto kot v korist, za katere organizacije združenega dela odštevajo amortizacijo in vračajo morda posojila z obrestmi vred, naj bi pomagali skrajšati več kot milijonsko vrsto nezaposlenih pred zavodi za zaposlovanje. Predvsem to, hkrati pa naj bi slabe gospodarje prisilili, da bi iztisnili kaj cvenka tudi iz tistih skromnih tehnoloških zakladov, ki bi, če bi z njih očistili prah, le pomagali komu prislužiti vsaj delček tistega, kar je bilo doslej vrženo stran.

Ne želimo na pamet ugotavljati, kaj vse se je znašlo med »ropotijo«, zakaj nekaterih najmodernejših dosežkov človeškega uma ponekod še razpakirali niso, četudi so jih mastno plačali. In tudi ne, zakaj raje čakamo na zakone, kot da bi sami pomislili, kaj bi le lahko še koristilo. Vlada je prepričana, naj bi tudi s to manjšo ali večjo tehnološko revščino poskusili prilesti do tiste zelene vejice, ki bo zmanjšala razkorak med nami in svetom.

Težko je verjeti, da nam bo taka racionalizacija zagotovila razvoj, revščina pa bo morda le manjša, če bo lahko delala več rok.

Večer – Jelka Zupančič

MLADINSKE DELOVNE AKCIJE NA RAZPOTJU

Letošnje 41. leto mladinskih delovnih akcij so mladi začeli z zvezno delovno akcijo Knin. Svečanost, na kateri so postregli funkcionarjem in gostom z jagnjetino, brigadirjem pa s fižolom, ni zbudila kdo ve kakšne pozornosti. Vse je bilo po starem. Znova smo bili priča stvarem, ki mečejo slabo luč na našo mladinsko organizacijo že vrsto let. Organizatorjem ni uspelo zbrati dovolj brigadirjev niti za to uvodno akcijo na zvezni ravni. Namesto tristo mladih jih je prišlo na delo manj kot dvesto. Brigada iz Kotorja sploh ni prišla, medtem ko je iz »Prve dalmatinske« prišlo v Knin le devetnajst namesto petdeset brigadirjev. To pa je – najmanj, kar lahko zapišemo – precej čudno, saj ima štiriindvajset dalmatinskih občin kar 200.000 mladih, za brigado v Kninu pa je bilo »potrebni« le petdeset.

Žal zvezna akcija Knin ni bila letošnje poletje nikakrš-

na izjema. Ko se je prve dni avgusta začela tretja, to je zadnja izmena na letošnjih mladinskih delovnih akcijah, je bilo tudi tokrat na 45 deloviščih v Jugoslaviji manj brigadirjev, kot je bilo predvideno in napovedano. Torej podobno kot v prvih dveh izmenah. Kdo je za to odgovoren?

Zelo verjetno na to vprašanje, podobno kot v preteklosti, tudi letošnje jesen, ko bodo mladi znova spregovorili o tem problemu, ne bodo dobili odgovora. No, ne glede na vse to pa bodo po zagotovilu Zorana Andjelkovića, ki je pri ZSMJ odgovoren za delovne akcije, letošnji delovni načrti izpolnjeni. Do konca avgusta bodo brigadirji opravili dela v vrednosti dveh milijard dinarjev, kar še zdaleč ni kar tako. Pa vendarle: zakaj je mlade ljudi iz leta v leto težje pripraviti, da bi del sicer zasluženi poletni počitnic preživeli med brigadirji na

tej ali oni delovni akciji?

Ko se po eni plati lahko pohvalimo, da ima prstovoljno delo mladih v Jugoslaviji bleščečo tradicijo, se moramo po drugi sprizniti s tem, da nič ni večno in da na lovorikah ne moremo graditi sedanosti, kaj šele prihodnost. To z drugimi besedami pomeni, da se je potrebno najresneje lotiti vprašanj vsebine in oblike mladinskih delovnih akcij ter življenje in delo v brigadah prilagoditi potrebam in željam oziroma interesom mladih. Mar mladinski funkcionarji res ne morejo prisluhniti potrebam sebi enakih in razumeti svojih sovrstnikov?

Ul.

naša
žena

JE TEHNOSTROJ IZPLAVAL

Prijetne novice prihajajo iz ljutomerskega Tehnostroja. Prvi rezultati sanacije so namreč zelo spodbudni, kajti namesto načrtovane izgube nekaj nad 39 milijoni dinarjev so ustvarili ob polletju za 26 milijonov dinarjev čistega dohodka. Direktor Tehnostroja Ivo Tivadar je izjavil, da je le malo manjkalo, pa bi bili celo investicijsko sposobni, vendar hkrati zaskrbljeno opozarja, da čakajo kolektiv še izredno zahtevne naloge, saj bodo morali samo za odplačevanje izgub iz prejšnjih let do konca tega desetletja vsako leto vračati 190 milijonov dinarjev.

Očitno je, da se stanje v tem največjem ljutomerskem kolektivu spreminja na bolje, tudi osebni dohodki počasi rastejo, in če se jim bodo uresničila pričakovanja, ki si jih obetajo od novih proizvodov, zlasti od kombinirane prikolice, ki jo bodo kmalu razstavili tudi na sejmih, bo Tehnostroj prav gotovo zaplaval v mirnejše vode poslovanja. Prvi jugoslovanski stroj za trebljenje buč je že na voljo kupcem, oživela je izvozna dejavnost, s partnerjem v Avstriji pa se dogovarjajo za izvoz storitev.

POVZEMAMO • POVZEMAMO •

O POSOJILIH ZA DEVIZE

Politika piše, da je namen predlagatelja o ponovnem najemu posojila za devize prav gotovo dober, vendar meni, da bo to prav gotovo nov udarec našemu dinarju. Pri tem opozarja, da ne gre samo za ugodnejši položaj enega sloja ljudi pri nas. To je po mnenju Politike namreč darilo zasebniku, vendar izguba za družbo. V takšni kombinaciji dolar, denimo, banke in država ne stane štiristo, temveč morda petsto dinarjev ali več. Kaj drugega je to, kot rušenje dinarja, pripominja Politika. Sprašuje tudi, ali zaradi takšnega zbiranja deviz ni ogrižen drugi cilj ekonomske politike – stabilizacija tržišča, ter opozarja, da smo s pred kratkim sprejetim zakonom o osebnih dohodkih želeli doseči omejitve kupne moči, vendar se z uvedbo posojil na devize odpirajo novi ventili, kar očitno kaže na to, da gre za dva ukrepa s

povsem nasprotnimi ekonomskimi posledicami. Ideja o uvedbi posojil za devize pa po mnenju Politike tudi ni v skladu s prizadevanji, da v prihodnje izkoreninimo zasebni kliring. Če namreč država s svojo odločitvijo spodbuja občane, da za kupnjo kupujejo devize, ni takšnega ukrepa, ki bi preprečil promet z devizami pod mizo in po črnem tečaju. Vsako opravljanje nadzora nad izvori deviz bo kajpak zmanj-

šalo njihovo pritekanje v banke in zategadelj en ukrep drugega izključuje.

Politika sezavzema za to, da namesto preveč fragmentarnih motivov okrog zbiranja deviz raje več storimo, predvsem pa se resneje lotimo ukrepov, ki bodo omogočili, da bo izvoz zanimiv in sčasoma tudi rentabilen. Zato priporoča, da se izogibamo sumljivih ukrepov za majhne koristi.

ŠTICUNGA Z DEVIZAMI

Tudi v novem zakonu je luknja, ki omogoča, da tista organizacija združenega dela, ki ima pravico do uvoza, uvozi tudi tisto, česar ne potrebuje in proda drugim delovnim organizacijam po celo trikratni višji ceni.

Neka zunanjetrgovinska organizacija je izvozila koruzo in v kompenzacijskem poslu za rumeno zlato uvozila rezervne dele za kmetijsko mehanizacijo. Te dele je ponudila »Agrovojvodini« po 300 odstotkov višji ceni.

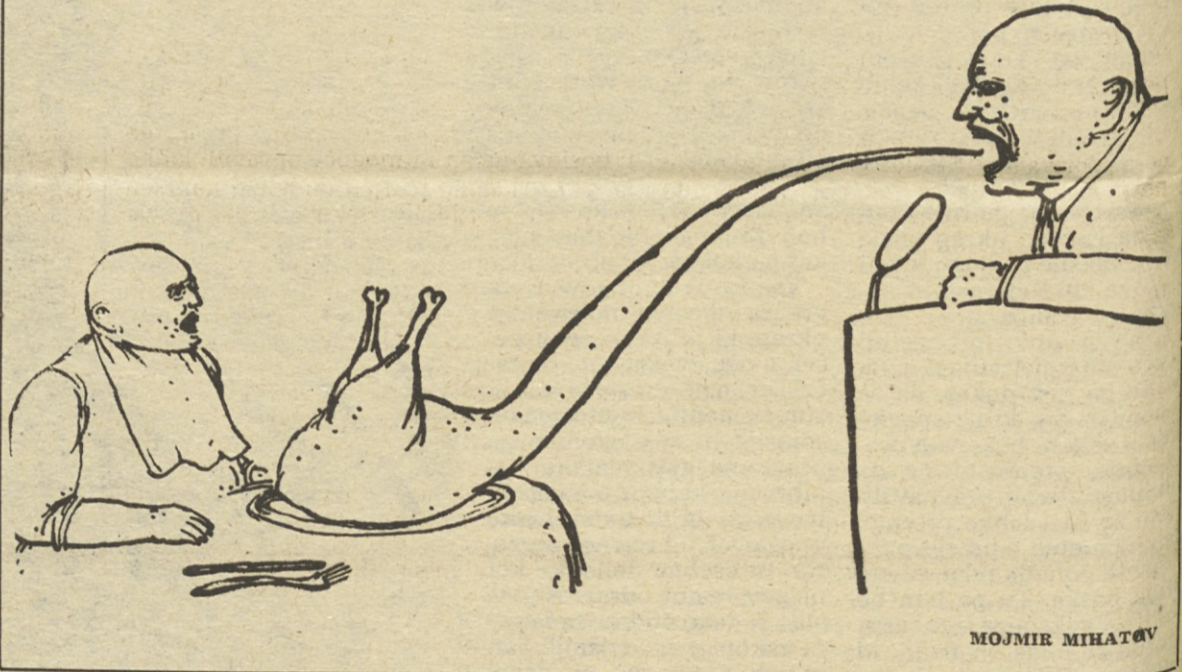
OB PODRAŽITVI ŠE ENERGETSKI PRISPEVEK?

Elektrogospodarstveniki so sodeč po obvestilih, ki prihajajo iz Maribora, spet preračunali, kako priti do denarja, ki ga za zdaj ni v virih njihovega prihodka. Povedati je treba, da bi oktobra začela veljati nova zimska tarifa, za katero smo potrošniki že dobili položnice in da se nam obeta še ena jesenska podražitev, katere višina bo odvisna od stopnje inflacije in rasti cen industrijskih izdelkov. Ker tudi vse to ne bo zadoščalo za financiranje razširjene reprodukcije v elektrogospodarstvu, se nam po teh napovedih obeta še nov prispevek (podobnega smo pred kratkim vračunali v redno ceno) v ta namen. Strokovnjaki iz EGS so prepričani, da bodo s predlogom, ki ga pripravljajo in ki bo ponovno obremenil tudi vsa gospodinjstva, dobili denar, potreben za investicije v elektrarne, prenosno omrežje in za modernizacijo premogovnikov.

Finančniki in drugi strokovnjaki iz elektrogospodarstva so torej že razmislili in tudi našli predlog, ki je morda najbolj smotrno za njihovo področje. Ob tem pa se nam vseeno sama po sebi ponuja misel, da bi bilo še bolj prav, če bi skušali dati tudi odgovore, ki jih javnost že leta in leta pričakuje, zahtevali pa so jih tudi že organi družbenopolitičnih skupnosti, nazadnje skupščina SRS. Gre za dejanske stroške proizvodnje in prenosa energije, pa tudi za notranje dohodkovne odnose in samoupravno organiziranost.

F. K.

narodni

ŠTRAJK MARIBORSKIH BRIGADIRJEV

Težave so se začele v resnici že v Mariboru. Namesto brigade se je ob odhodu na delovno akcijo v Titogradu zbralo le 17 mladih. Vodstvo mladih je brigado naposled zakrpalo z mladinci iz Fojnice in Titovih mest, tako da je v Titograd nazadnje le prišlo 37 brigadirjev brigade Draga Kobala iz Maribora.

V Titogradu pa so mlade čakala nova presenečenja. Najprej nastanitev v nemogočih razmerah, slaba, zdravju škodljiva hrana, izredno stroga disciplina, na trasi pa eno samo tekmovalje. Tekmovali so celo traserji, in sicer tako, da je eden izmed njih naročil, naj delajo to, drugi druga dela, eden je opravljeno delo priznal, drugi ga je naslednji dan ovrgele, in ko je prišlo do spora zaradi 17 metrov dolgega izkopa, je Mariborska brigada na delovišču – obsedela. Seveda so sledili sestanki, razprave, v Titograd se je odpravila tudi delegacija predstavnikov družbenopolitičnih organizacij iz Maribora, da so skupaj z brigadirji in vodstvom akcije nespornost poravnali in so se nato vsi brigadirji bratsko lotili dela. Kar se Janezek nauči, to Janezek zna, pravijo...

Vzroki in povodi za nezadovoljstvo delavcev so tu

ZATEKANJE V OBJEM DRŽAVE

Zdravstveni delavci v Mariboru, ladjarji iz 3. maja na Reki, rudarji iz Ušča, kovinarji iz vinkovskega Metala, delavci zagrebške Zore in zagrebške Avtobusne postaje, siškega Avto-prometa in bržkone še kje, so v teh vročih avgustovskih dneh prekinili delo. Štrajkali so. Njihovo početje je prišlo v času kislih kumaric na vidna mesta v sredstvih javnega obveščanja, občinski in drugi javni delavci pa so kot gasilci pohiteli v organizacije združenega dela, v katerih je zavrelo, da se požar ne bi še bolj razplamtel.

Vsak primer, kjer so delavci štrajkali, ima svojo zgodovino, različne vzroke in povode, vendar pa bi bilo naivno in slepo zanikati, da se precej zapletov v delovnih organizacijah vendarle začne in konča z denarjem. V 3. maju denimo, delavcev ni nihče obvestil, kakšne osebne dohodke so dobili njihovi vodstveni delavci v sozdu in družbenopolitični skupnosti, pa so se spuntali. Zahtevali so odgovore, vendar se je štrajk končal tako, da so delavci dobili za 25 od-

le kratkotrajne učinke, kajti temeljnih vzrokov za nezadovoljstvo ne odpravljajo in spor samo premakne na kasneje, agonijo socialno ogroženih delavcev pa le podaljšuje. Verjetno bi kazalo temeljito proučiti, ali to, da štrajka ne priznavamo kot metodo za reševanje spornih vprašanj v organizacijah združenega dela, ne povzroča več škode kot koristi. Navsezadnje najdejo delavci drugo obliko za izražanje nezadovoljstva z razmerami, v katerih delajo. Najpogosteje

nih dohodkov pa resnici na ljubo še zmeraj nimamo. Zdi se celo, da tudi tisti družbeni organi, ki morajo ukrepati takrat, ko je v nevarnosti družbena lastnina – nezastuženi osebni dohodki pa imajo vse značilnosti negospodarnega ravnanja z družbenimi sredstvi – po tihem pristajajo na različna prelihanja sredstev za osebne dohodke in »pokrivanja« znotraj delovnih organizacij in sozdov, kar seveda prav nič ne prispeva k odpravljanju glavnih vzrokov za slabo gospodarjenje. Velja si priključiti v spomin prav neverjetno dobre razprave delegatov na kongresih o tem, kako je treba naravnati kolo družbenega in gospodarskega razvoja in morda malce nestrpnost poudariti, da je vendarle čas tudi kaj postoriti, saj so bile zahteve od »besed k dejanjem« bučno pozdravljene z aplavzi partijskih, sindi-

goče opaziti v različnih kriznih štabih in v vodstvih družbenopolitičnih skupnosti. Okrepilo bi samoupravni položaj delavcev v temeljnih gospodarskih celicah pa tudi njihovo skrb za usodo njihovega podjetja. Vmešavanje države in drugih dejavnikov od zunaj bi se omejilo na njihove ustavne pristojnosti prek sicer znanih mehanizmov legalnega družbenega vplivanja. Takšna pot je sicer dogovorjena na kongresih in zapisana v številnih listinah, vendar obstaja bojazen, da bomo po njej zakoračili prepočasni. Navsezadnje bi na ta način hudo zarezali v nekatera razmerja, ki verjetno tudi delavcem ne bi bila ravno povšeči. Družba uravnalovke in minimalne socialno ekonomske gotovosti, ki počiva na majhnem dohodku in z zagotovljenimi številnimi pravicami, je bržkone za marsikoga

organizacije že kapitulacija, vendar pa stvarna nevarnost, da bi klonili pred prihodnjimi izzivi, zmeraj obstaja. Podukov imamo dovolj iz dosedanjih gospodarskih reform, kar je pripeljalo do tega, da nas marsikdo na osnovi indeksov siromaštva uvršča iz Evrope v Azijo.

V sedanjih neurejenih ekonomskih in političnih razmerah bi bilo dobro, da bi različnim oblikam nezadovoljstva delavcev namenili več pozornosti v vseh družbenopolitičnih organizacijah. Razčleniti bi kazalo upravičene zahteve delavcev in težnjo po stabilnejših gospodarskih in družbenih razmerah, v tem okviru pa tudi prizadevanja vsake konkretne organizacije združenega dela za drugačno gospodarjenje in osvajanje nove gospodarske filozofije. Angažiranost za spreminjanje razmer bi morala biti kriterij, po katerem bi pozitivno ocenili tudi nekatere štrajke pri nas, namesto da se kar naprej vrtimo v začaranem krogu preživle politične retorike, češ da so sicer zahteve delavcev upravičene, medtem pa ni prava. Kajpak pa bi bilo zelo kratkovidno, če bi vsakemu štrajku nalepili nalepko upravičenosti; če ni ustreznih rezultatov gospodarjenja, če za odpravo spornih vprašanj niso najprej uporabili samoupravnih po-

ti, bržkone ni mogoče pristaniti na nobene zahteve skupne delavcev ali celo vsega kolektiva. Toda danes se v praksi dogaja ravno nasprotno. Vsak štrajk uspe, povsod nekoliko povečajo osebne dohodke, razmere pa se v resnici ne spremenijo. Kaj je to drugega kot zgled za druge in hkrati udarec tistim, ki z dobrim gospodarjenjem v enakih gospodarskih razmerah dosegajo solidne rezultate! Na tem področju bi moral tudi sindikat razčistiti sam s seboj, kajti če varuje delavčev interes, mora najprej zavarovati tiste delavce, ki lahko s svojim gospodarjenjem izvedejo družbo iz krize, pred tistimi, ki dobivajo tisto, česar si niso prislužili. Največje breme pri urejanju gospodarskih tokov in oblikovanju realnih možnosti za doseganje rezultatov v gospodarstvu nosi seveda ZIS. Od njegovih ukrepov marsikaj pričakujemo, vendar pa velja prisluhniti opozorilu predsednika hrvaških sindikatov Iva Bilandije, da »postaja vse bolj jasno, da ZIS s svojimi ukrepi odriva samoupravljanje na stran, kar je proti interesom delavcev.« V prihodnosti pa prinaša nove zaplete, večje nezadovoljstvo delavcev in prav gotovo tudi mnogo težje spopade.

Marjan Horvat

Iz dela komisij za prošnje in pritožbe v Šaleški dolini

NASPROTOVANJE SKLEPOM ŽALNI REDKOST

Število zadev, ki jih dobiva Komisija za prošnje in pritožbe Skupščine občine Velenje, je iz leta v leto večje. Leta 1982 jih je obravnavala 28, lani pa že 38, pri čemer se je šest vlog nanašalo na delovanje državnih organov, devet na delo samoupravnih interesnih skupnosti, štirinajst na delovanje oziroma odločitev delovnih organizacij in devet na delo drugih organov v občini. Lani so ugodili 26 zadevam, štiri zahteve oziroma vloge pa so bile neupravičene.

Največ vlog, naslovljenih na Komisijo za prošnje in pritožbe Skupščine občine Velenje, se je lani nanašalo, kot smo že omenili, na stanovanjsko problematiko. Zaradi nerešenih stanovanjskih vprašanj pa prihaja, kot opozarjajo v Šaleški dolini, tudi do številnih drugih težav, na primer do nasilnih vselitv, prekupčevanja s stanovanji, neurejenih družinskih razmer, zidave zasebnih stanovanjskih hiš »na črno« in, ne nazadnje, tudi do kriminala in še marsičesa. Sicer pa so se vloge nanašale v glavnem na dodelitev stanovanj, na odložitve prisilnih izpraznitve nasilno vseljenih stanovanj, dodelitev najpotrebnejših stanovanjskih prostorov ob razvezi zakonov itd. Delovni ljudje in občani pa pri tem opozarjajo tudi na nepravilnost pri dodeljevanju stanovanj, na samovoljno in neziviljenjsko reševanje težkih

socialnih vprašanj, zlasti stanovanjskih problemov itd. S stanovanjskimi težavami se najpogosteje otepajo mlade družine, ki prebivajo pri starših, oziroma so podnajemniki pri zasebnikih. Vse bolj pogosto prihaja do težav tudi v zvezi s prebivališči delavcev iz drugih republik in njihovih družin, saj delovne organizacije iz Šaleške doline še vedno ne poskrbijo niti za najnujnejše za življenje delavcev, ki jih sprejemajo v delovno razmerje. Poleg tega so poseben problem nasilne vselitve v družbena stanovanja, ki so dalj časa prazna. Kar zadeva zasebno stanovanjsko zidavo, pa delovni ljudje in občani negodujejo zaradi počasnega urejanja lokacijske dokumentacije, izdajanja soglasij in najrazličnejših dovoljenj. Pri tem opozarjajo na to, da taka počasnost zelo podraži zidavo oziroma jo celo onemogoča.

V zvezi s delom Komisije za prošnje in pritožbe Skupščine občine Velenje velja spregovoriti še o učinkovitosti oziroma neučinkovitosti njenega dela. Vprašljiva je predvsem usoda sklepov in priporočil, ki jih pošilja Komisija po obravnavi posameznih zadev pristojnim organom. Na splošno prihaja pri uresničevanju sklepov oziroma priporočil pogosto do zavlačevanja, naredko pa tudi do nasprotovanja uresničevanja le-teh.

M. L.

stotkov višje osebne dohodke, zagotovili pa so jim tudi malico v nadurnem delu. V mariborski bolnišnici (o tem smo poročali v prejšnji številki DE) so dokaj hitro po štrajku izbrskali sredstva za upravičen poračun osebnih dohodkov za nazaj glede na rast osebnih dohodkov v gospodarstvu. V Metalu Vinkovci, v katerem se kar naprej menjavajo sanacijske skupine, in rudarji iz Ušča imajo nepokrite izgube in po črki zakona »veljajo« v takih kolektivih zajamčeni osebni dohodki.

Pasivni odpor je nevarnejši

Bojda so občinski in še kakšni politični štabi v stalni pripravljenosti, da bi se lahko hitro odzvali v primeru, če bi zavrelo v kakšni organizaciji združenega dela, da bi po mirni poti zgladili spore, preprečili nezadovoljstvo ali celo morebiten štrajk, ki je še zmeraj velika sramota za občino in tudi politična packa vodilnih. Takšen blažev žegen pa ima

je to pasiven odpor, ki je v jugoslovanskih družbenih razmerah že dobil neverjetne razsežnosti. Drznemo si celo zapisati, da je resnica o tem, da Jugoslovani delamo v povprečju tri do štiri ure na dan, da je 600 tisoč ljudi dnevno odstotnih z dela in da kar 800 tisoč Jugoslovancev polovico svojega delovnega časa preživijo na sestankih, oblika odpora, če že ne uporabimo hujšega izraza.

V takih razmerah se je v zadnjem času krepko razvilo gibanje za višje osebne dohodke, ki ima precej značilnosti meznega gibanja, kajti ne upošteva višine osebnih dohodkov v odvisnosti od gospodarskih rezultatov, temveč se ravna po rasti življenjskih stroškov, ti pa kljub poskusom zvezne vlade, da bi jih obdržala v načrtovanih okvirih, nezadržno švigajo kvišku. V tem gibanju osebnih dohodkov ni razlike med jugoslovanskimi republikami in pokrajinami, le ravni so različne, pravega orožja proti pošastni inflaciji in zato tudi razumljivim pritiskom na povečanje oseb-

kalnih in drugih delegatov na kongresih.

Bojazen pred tržnim gospodarjenjem?

V tem kontekstu je prav gotovo dovolj vzrokov za nezadovoljstvo delavcev, pa tudi za prekinitev dela v marsikaterem okolju. Srčiko štrajkov pa kaže povrh tega iskati tudi v oroposti delavcev njihove legitimne pravice in moči, da gospodarijo s pogoji in sadovi svojega dela, kajti usodo jim pogosto ne krojita delo in rezultati dela, temveč »razumevanje« tehnobirokratskih sil delavčevega položaja in administrativno urejanje gospodarskih in družbenih razmerij. Vzrok za nezadovoljstvo moramo najprej iskati na globalni ravni, povede za prekinitev dela pa na mikro ravni.

Bržkone bi hitrejše uveljavljanje tržno blagovnih meril v našem gospodarstvu ob večji samostojnosti gospodarskih producentov v odločanju dokaj hitro razbilo »družbeno skrb« za gospodarjenje, ki jo je zdaj mo-

privlačnejša kot negotova ekonomska diferenciacija in spreminjena merila vrednotenja rezultatov dela, ki jih prinaša s seboj tržna ekonomija.

Nasveti ne zmanjšujejo siromaštva

Za marsikoga je takšna trditve verjetno hudo bogokletna, vendar pa želimo z njo le opozoriti na to, da prinaša resnično uveljavljanje tržnih meril gospodarjenja v našo družbeno prakso s seboj tudi nezadovoljstvo kar precejšnjega dela ljudi, ki se bo utegnilo kazati tudi v obliki štrajkov. Morda jih bo celo več, morda bodo tudi silovitejši, vendar bodo povzročili to, da se bodo delavci odpovedali varu štva države, ki je s svojimi potezami enako nagrajevala dobre in slabe gospodarje ter se zaradi takšnih posegov utapljala v nizki produktivnosti, slabi kakovosti in tri-do štiriurnem delu, pa še to večidel v eni izmenji. Bržkone bi bil vnaprejšnji strah pred takšnimi štrajki za politične or-

Vzroki in povodi za nezadovoljstvo delavcev so tu

ZATEKANJE V OBJEM DRŽAVE

Zdravstveni delavci v Mariboru, ladjarji iz 3. maja na Reki, rudarji iz Ušča, kovinarji iz vinkovskega Metala, delavci zagrebške Zore in zagrebške Avtobusne postaje, siškega Avto-prometa in bržkone še kje, so v teh vročih avgustovskih dneh prekinili delo. Štrajkali so. Njihovo početje je prišlo v času kislih kumaric na vidna mesta v sredstvih javnega obveščanja, občinski in drugi javni delavci pa so kot gasilci pohiteli v organizacije združenega dela, v katerih je zavrelo, da se požar ne bi še bolj razplamtel.

Vsak primer, kjer so delavci štrajkali, ima svojo zgodovino, različne vzroke in povode, vendar pa bi bilo naivno in slepo zanikati, da se precej zapletov v delovnih organizacijah vendarle začne in konča z denarjem. V 3. maju denimo, delavcev ni nihče obvestil, kakšne osebne dohodke so dobili njihovi vodstveni delavci v sozdu in družbenopolitični skupnosti, pa so se spuntali. Zahtevali so odgovore, vendar se je štrajk končal tako, da so delavci dobili za 25 od-

le kratkotrajne učinke, kajti temeljnih vzrokov za nezadovoljstvo ne odpravlja in spor samo premakne na kasneje, agonijo socialno ogroženih delavcev pa le podaljšuje. Verjetno bi kazalo temeljito proučiti, ali to, da štrajka ne priznavamo kot metodo za reševanje spornih vprašanj v organizacijah združenega dela, ne povzroča več škode kot koristi. Navsezadnje najdejo delavci drugo obliko za izražanje nezadovoljstva z razmerami, v katerih delajo. Najpogosteje

nih dohodkov pa resnici na ljubo še zmeraj nimamo. Zdi se celo, da tudi tisti družbeni organi, ki morajo ukrepati takrat, ko je v nevarnosti družbena lastnina - nezasluženi osebni dohodki pa imajo vse značilnosti negospodarnega ravnanja z družbenimi sredstvi - po tihem pristajajo na različna prelivanja sredstev za osebne dohodke in »pokrivanja« znotraj delovnih organizacij in sozdov, kar seveda prav nič ne prispeva k odpravljanju glavnih vzrokov za slabo gospodarjenje. Velja si priklicati v spomin prav neverjetno dobre razprave delegatov na kongresih o tem, kako je treba naravnati kolo družbenega in gospodarskega razvoja in morda malce nestrpnost poudariti, da je vendarle čas tudi kaj postoriti, saj so bile zahteve od »besed k dejanjem« bučno pozdravljene z aplavzi partijskih, sindi-

goče opaziti v različnih kriznih štabih in v vodstvih družbenopolitičnih skupnosti. Okrepilo bi samoupravni položaj delavcev v temeljnih gospodarskih celicah pa tudi njihovo skrb za usodo njihovega podjetja. Vmešavanje države in drugih dejavnikov od zunaj bi se omejilo na njihove ustavne pristojnosti prek sicer znanih mehanizmov legalnega družbenega vplivanja. Takšna pot je sicer dogovorjena na kongresih in zapisana v številnih listinah, vendar obstaja bojazen, da bomo po njej zakoračili prepočas. Navsezadnje bi na ta način hudo zarezali v nekatera razmerja, ki verjetno tudi delavcem ne bi bila ravno povšeči. Družba uravnalovke in minimalne socialno ekonomske gotovosti, ki počiva na majhnem dohodku in z zagotovljenimi številnimi pravicami, je bržkone za marsikoga

organizacije že kapitulacija, vendar pa stvarna nevarnost, da bi klonili pred prihodnjimi izzivi, zmeraj obstaja. Podukov imamo dovolj iz dosedanjih gospodarskih reform, kar je pripeljalo do tega, da nas marsikdo na osnovi indeksov siromaštva uvršča iz Evrope v Azijo.

V sedanjih neurejenih ekonomskih in političnih razmerah bi bilo dobro, da bi različnim oblikam nezadovoljstva delavcev namenili več pozornosti v vseh družbenopolitičnih organizacijah. Razčleniti bi kazalo upravičene zahteve delavcev in težnjo po stabilnejših gospodarskih in družbenih razmerah, v tem okviru pa tudi prizadevanja vsake konkretne organizacije združenega dela za drugačno gospodarjenje in osvajanje nove gospodarske filozofije. Angažiranost za spreminjanje razmer bi morala biti kriterij, po katerem bi pozitivno ocenili tudi nekatere štrajke pri nas, namesto da se kar naprej vrtimo v začaranem krogu preživele politične retorike, češ da so sicer zahteve delavcev upravičene, metoda pa ni prava. Kajpak pa bi bilo zelo kratkovidno, če bi vsakemu štrajku nalepili nalepko upravičenosti; če ni ustreznih rezultatov gospodarjenja, če za odpravo spornih vprašanj niso najprej uporabili samoupravnih po-

ti, bržkone ni mogoče pristati na nobene zahteve skupne delavcev ali celo vsega kolektiva. Toda danes se v praksi dogaja ravno nasprotno. Vsak štrajk uspe, povsod nekoliko povečajo osebni dohodke, razmere pa se resnici ne spremenijo. Kaj je to drugega kot zgled za druge in hkrati udarec tistim, ki z dobrim gospodarjenjem v enakih gospodarskih razmerah dosegajo solidne rezultate! Na tem področju bi moral tudi sindikat razčistiti sam s seboj, kajti če varuje delavčev interes, mora najprej zavarovati tiste delavce, ki lahko s svojim gospodarjenjem izvedejo družbo iz krize, pred tistimi, ki dobivajo tisto, česar si niso prislužili. Največje breme pri urejanju gospodarskih tokov in oblikovanju realnih možnosti za doseganje rezultatov v gospodarstvu nosi seveda ZIS. Od njegovih ukrepov marsikaj pričakujemo, vendar pa velja prisluhniti opozorilu predsednika hrvaških sindikatov Iva Blandjije, da »postaja vse bolj jasno, da ZIS s svojimi ukrepi odriava samoupravljanje na stran, kar je prot interesom delavcev.« V priložnosti pa prinaša nove zaplete, večje nezadovoljstvo delavcev in prav gotovo tudi mnogo težje spopade.

Marjan Horvat

A. Klas

stotkov višje osebne dohodke, zagotovili pa so jim tudi malico v nadurnem delu. V mariborski bolnišnici (o tem smo poročali v prejšnji številki DE) so dokaj hitro po štrajku izbrskali sredstva za upravičen poračun osebnih dohodkov za nazaj glede na rast osebnih dohodkov v gospodarstvu. V Metalu Vinkovci, v katerem se kar naprej menjavajo sanacijske skupine, in rudarji iz Ušča imajo nepokrite izgube in po črki zakona »veljajo« v takih kolektivih zamčeni osebni dohodki.

Pasivni odpor je nevarnejši

Bojda so občinski in še kakšni politični štabi v stalni pripravljenosti, da bi se lahko hitro odzvali v primeru, če bi zavrelo v kakšni organizaciji združenega dela, da bi po mirni poti zgladili spore, preprečili nezadovoljstvo ali celo morebiten štrajk, ki je še zmeraj velika sramota za občino in tudi politična packa vodilnih. Takšen blažev žegen pa ima

je to pasiven odpor, ki je v jugoslovanskih družbenih razmerah že dobil neverjetne razsežnosti. Drznelo si celo zapisati, da je resnica o tem, da Jugoslovani delamo v povprečju tri do štiri ure na dan, da je 600 tisoč ljudi dnevno odstotnih z dela in da kar 800 tisoč Jugoslovancev polovico svojega delovnega časa preživijo na sestankih, oblika odpora, če že ne uporabimo hujšega izraza.

V takih razmerah se je v zadnjem času krepko razvilo gibanje za višje osebne dohodke, ki ima precej značilnosti mezdne gibanja, kajti ne upošteva višine osebnih dohodkov v odvisnosti od gospodarskih rezultatov, temveč se ravna po rasti življenjskih stroškov, ti pa kljub poskusom zvezne vlade, da bi jih obdržala v načrtovanih okvirih, nezadržno švigajo kvišku. V tem gibanju osebnih dohodkov ni razlike med jugoslovanskimi republikami in pokrajinami, le ravni so različne, pravega orožja proti pošastni inflaciji in zato tudi razumljivim pritiskom na povečanje oseb-

kalnih in drugih delegatov na kongresih.

Bojazen pred tržnim gospodarjenjem?

V tem kontekstu je prav gotovo dovolj vzrokov za nezadovoljstvo delavcev, pa tudi za prekinitve dela v marsikaterem okolju. Srčiko štrajkov pa kaže povrh tega iskati tudi v oropanosti delavcev njihove legitimne pravice in moči, da gospodarijo s pogoji in sadovi svojega dela, kajti usodo jim pogosto ne krojita delo in rezultati dela, temveč »razumevanje« tehnobirokratskih sil delavčevega položaja in administrativno urejanje gospodarskih in družbenih razmerij. Vzrok za nezadovoljstvo moramo najprej iskati na globalni ravni, povode za prekinitve dela pa na mikro ravni.

Bržkone bi hitreje uveljavljanje tržno blagovnih meril v našem gospodarstvu ob večji samostojnosti gospodarskih producentov v odločanju dokaj hitro razbilo »družbeno skrb« za gospodarjenje, ki jo je zdaj mo-

privlačnejša kot negotova ekonomska diferenciacija in spremenjena merila vrednotenja rezultatov dela, ki jih prinaša s seboj tržna ekonomija.

Nasveti ne zmanjšujejo siromaštva

Za marsikoga je takšna trditev verjetno hudo bogokletna, vendar pa želimo z njo le opozoriti na to, da prinaša resnično uveljavljanje tržnih meril gospodarjenja v našo družbeno prakso s seboj tudi nezadovoljstvo kar precejšnjega dela ljudi, ki se bo utegnili kazati tudi v obliki štrajkov. Morda jih bo celo več, morda bodo tudi silovitejši, vendar bodo povzročili to, da se bodo delavci odpovedali varuštva države, ki je s svojimi potezami enako nagrajevala dobre in slabe gospodarje ter se zaradi takšnih posegov utapljala v nizki produktivnosti, slabi kakovosti in tri- do štiriurnem delu, pa še to večidel v eni izmeni. Bržkone bi bil vnaprejšen strah pred takšnimi štrajki za politične or-

Iz dela komisij za prošnje in pritožbe v Šaleški dolini

NASPROTOVANJE SKLEPOM ŽALNI REDKOST

Število zadev, ki jih dobiva Komisija za prošnje in pritožbe Skupščine občine Velenje, je iz leta v leto večje. Leta 1982 jih je obravnavala 28, lani pa že 38, pri čemer se je šest vlog nanašalo na delovanje državnih organov, devet na delo samoupravnih interesnih skupnosti, štirinajst na delovanje oziroma odločitev delovnih organizacij in devet na delo drugih organov v občini. Lani so ugodili 26 zadevam, štiri zahteve oziroma vloge pa so bile neupravičene.

Največ vlog, naslovljenih na Komisijo za prošnje in pritožbe Skupščine občine Velenje, se je lani nanašalo, kot smo že omenili, na stanovanjsko problematiko. Zaradi nerešenih stanovanjskih vprašanj pa prihaja, kot opozarjajo v Šaleški dolini, tudi do številnih drugih težav, na primer do nasilnih vselitvev, prekupevanja s stanovanji, neurejenih družinskih razmer, zidave zasebnih stanovanjskih hiš »na črno« in, ne nazadnje, tudi do kriminala in še marsičesa. Sicer pa so se vloge nanašale v glavnem na dodelitev stanovanj, na odločitev prisilnih izpraznitvev nasilno vseljenih stanovanj, dodelitev najpotrebnejših stanovanjskih prostorov ob razvezi zakonov itd. Delovni ljudje in občani pa pri tem opozarjajo tudi na nepravilnost pri dodeljevanju stanovanj, na samovoljno in neziviljenjsko reševanje težkih

socialnih vprašanj, zlasti stanovanjskih problemov itd. Stanovanjskimi težavami se najpogosteje otepa mlade družine, ki prebivajo pri starših, oziroma so podnajemniki pri zasebnikih. Vse bolj pogosto prihaja do težav tudi v zvezi s prebivališči delavcev iz drugih republik in njihovih družin, saj delovne organizacije iz Šaleške doline še vedno ne poskrbijo niti za najnujnejše življenje delavcev, ki jih sprejemajo v delovno razmerje. Poleg tega so poseben problem nasilne vselitve v družbena stanovanja, ki so dalj časa prazna. Kar zadeva zasebno stanovanjsko zidavo, pa delovni ljudje in občani negodujejo zaradi počasnega urejanja lokacijske dokumentacije, izdajanja soglasij in najrazličnejših dovoljenj. Pri tem opozarjajo na to, da taka počasnost zelo podraži zidavo oziroma jo celo onemogoča.

V zvezi z delom Komisije za prošnje in pritožbe Skupščine občine Velenje velja spregovoriti še o učinkovitosti oziroma neučinkovitosti njenega dela. Vprašljiva je predvsem usoda sklepov in priporočil, ki jih pošilja Komisija po obravnavi posameznih zadev pristojnim organom. Na splošno prihaja pri uresničevanju sklepov oziroma priporočil pogosto do zavlačevanja, ne redko pa tudi do nasprotovanja uresničevanja le-teh.

M. L.

Črnogledost ob zakonu o omejevanju (in vračanju) osebnih dohodkov je bila očitno pretirana

PELI SO KALKULATORJI, ZVONILI SO TELEFONI...

Pričakovati je bilo, da bo zakon o začasni prepovedi razpolaganja z delom družbenih sredstev za osebne dohodke, za skupno porabo delavcev in za določene poslovne stroške za leto 1986 vsaj pri omejevanju osebnih dohodkov v Sloveniji dvignil veliko prahu. Najbolj črnogledi so napovedovali eksplozijo delavskega nezadovoljstva, ki naj bi se izrazil s številnimi štrajki. Zaradi tako imenovanega šestinskega vračanja preveč izplačanih osebnih dohodkov naj bi padla motivacija delavcev, znižala naj bi se storilnost, marsikje naj bi zastal

juliju marsikje niso izpeljali načrtovanega dviga plač, kar pomeni, da je ustavil neugodna gibanja na področju delitve in da je v mesecih pred nami vendarle pričakovati določene učinke.

Tvegali so...

Sekretarka za področje dohodkovnih odnosov v občinskem svetu ZZS Ljubljana Vič Angelca Kejžer nam je povedala, da so v njihovi občini obiskali vse »kritične« organizacije združenega dela, ki so že po prvem trimesečju prekoračile dovoljeno maso za izplačilo oseb-

nuje izplačila. Občinske politične in upravne strukture so se morale po besedah predsednika šišenskega sindikalnega sveta Andreja Cimermana skupaj z ljudmi iz Litostroja, zelo truditi, da se ta delovna organizacija ni znašla pod zakonskim udarom.

Zakon udaril tudi dobre gospodarje

Iz tega lahko ugotovimo, da gre tudi pri zakonu o omejevanju osebnih dohodkov za administrativni ukrep, ki je linearen in ki

je zlata vreden. Zaradi neke nesmotrne politike pa naj bi zdaj vse to pustili? Le kam nas to vodi? Njegov pomočnik za splošne zadeve Boris Zajc ga je dopolnil: »V tem trenutku razumemo vlado, ki je pač nekje morala začeti. Pričakujemo pa, da bo ob tem vlada začela uresničevati tudi druge elemente iz resolucije in dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Če namreč ne bomo vodili politike realnega tečaja dinarja, če z njim vlada ne bo spodbujala izvoza in če ne bo začela izvajati politike razbremenjevanja gospodarstva, potem je vse skupaj brez haska. To velja tudi za zakon o omejevanju osebnih dohodkov, kjer naš kolektiv v nobenem primeru ne bi smel biti kršitelj resolucije.« Sandi Flajšman, predsednik sindikata, pa je postavil piko na i: »Le kako razložiti delavcem, ki so letos za 32 odstotkov dvignili storilnost in ki imajo letos v povprečju 95.000 dinarjev osebnega dohodka, da morajo zdaj vračati del plače, ker so dobili preveč? To, kar je v našem primeru s temi osebnimi dohodki zdaj naredila zvezna vlada, sili delavce v kriminal in pasivno upiranje. To je medvedja usluga nam, sindikalnim delavcem.«

K temu bržda ni treba ničesar več dodajati. Povejmo le še to, da za zdaj v Slovinu ne bodo nič vračali, da so podpisali izjavo, da imajo usklajene samoupravne splošne akte o nagrajevanju z družbenim dogovorom. Toda ob tem 1. julija niso uresnili načrtovanega dviga osebnih dohodkov, kar utegne imeti določene posledice, o katerih je več kot nazorno govoril Sandi Flajšman. V Slovinu menijo, da bodo v skladu z dinamiko uresničevanja zastavljenega

je zlata vreden. Zaradi neke nesmotrne politike pa naj bi zdaj vse to pustili? Le kam nas to vodi?«

Njegov pomočnik za splošne zadeve Boris Zajc ga je dopolnil: »V tem trenutku razumemo vlado, ki je pač nekje morala začeti. Pričakujemo pa, da bo ob tem vlada začela uresničevati tudi druge elemente iz resolucije in dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Če namreč ne bomo vodili politike realnega tečaja dinarja, če z njim vlada ne bo spodbujala izvoza in če ne bo začela izvajati politike razbremenjevanja gospodarstva, potem je vse skupaj brez haska. To velja tudi za zakon o omejevanju osebnih dohodkov, kjer naš kolektiv v nobenem primeru ne bi smel biti kršitelj resolucije.«

Sandi Flajšman, predsednik sindikata, pa je postavil piko na i: »Le kako razložiti delavcem, ki so letos za 32 odstotkov dvignili storilnost in ki imajo letos v povprečju 95.000 dinarjev osebnega dohodka, da morajo zdaj vračati del plače, ker so dobili preveč? To, kar je v našem primeru s temi osebnimi dohodki zdaj naredila zvezna vlada, sili delavce v kriminal in pasivno upiranje. To je medvedja usluga nam, sindikalnim delavcem.«

K temu bržda ni treba ničesar več dodajati. Povejmo le še to, da za zdaj v Slovinu ne bodo nič vračali, da so podpisali izjavo, da imajo usklajene samoupravne splošne akte o nagrajevanju z družbenim dogovorom. Toda ob tem 1. julija niso uresnili načrtovanega dviga osebnih dohodkov, kar utegne imeti določene posledice, o katerih je več kot nazorno govoril Sandi Flajšman. V Slovinu menijo, da bodo v skladu z dinamiko uresničevanja zastavljenega

Izjave so vsi podpisali

Aktivnosti za usklajevanje gibanj osebnih dohodkov z doseženimi gospodarskimi rezultati so konec tega tedna dosegle vrhunec. Kot smo zvedeli, je nekaj deset ozdom v Sloveniji grozilo zmanjšanje oz. poračun plač. Podatki, do katerih smo se dokopali, kažejo, da je le pri nekaj izubarjih prišlo do statistično nepomembnega znižanja osebnih dohodkov. Vse kaže, da bo bolj napeto po devetmesečnih rezultatih, ko bo v bilancah vidno marsikaj od tega, kar so zdaj spretni in zlata vredni računovodje skrili v šestmesečnih bilancah. SDK, ki zdaj sprejema vse izjave odgovornih poslovnih delavcev o skladnosti delitve z rezultati in z družbeno dogovorjenimi merili, bo takrat namreč že imela pristojnost ukrepanja oziroma zavrnitve plačilnih list, kar se zdaj skorajda ni zgodilo.

pa je prav tista neznanka, ki bi jo sedanja vlada nujno morala odpraviti, če hoče naš gospodarski voz polagoma vleči iz globoke blata, v katerem tiči. Ivo Kuljaj

uvoz... Zdaj, po avgustovskem izplačilu osebnih dohodkov, pa že lahko z gotovostjo trdimo, da je šlo za pretiravanje, da večji del črnogledih napovedih ni imel stvarne podlage in predvsem, da tudi te juhe ne bomo pojedli tako vroče, kot jo je skuhala zvezna vlada.

Kot smo zvedeli pri Službi družbenega knjigovodstva, v Sloveniji še nimamo celovitih podatkov o tem, kdo je z julijsko plačo dejansko začel vračati preveč izplačane osebnih dohodke v prvem polletju letošnjega leta. Vse pa kaže, tako vsaj govorijo naši podatki, da bo takšnih organizacij združenega dela v naši republici zelo malo. Stvar je razumljiva, če vemo, da smo bili v obdobju od objave zakona v Uradnem listu SFRJ pa do izplačila osebnih dohodkov za julij domala v vseh slovenskih občinah priča mrzličnemu iskanju poti in načinov, po katerih so se posamezne delovne organizacije skušale ogniti zakonski ostrini. Ker zakon na prvem mestu zahteva, da se uporabniki družbenih sredstev pri razporejanju čistega dohodka za osebne dohodke ravnavajo po družbenih dogovorih in samoupravnih sporazumih, s katerimi morajo biti usklajeni ustrezni samoupravni splošni akti, kar pravzaprav pomeni, da za tiste, ki to imajo in se tega držijo, omejitve ne veljajo, so se zakonskim določilom marsikje izognili z usklajevanjem znotraj kolektivov. Peli so kalkulatorji in vrstili so se klici na izvršne svete, ki so prižigali takšne ali drugačne luči (v glavnem pa zelene in rumene) za nezmanjšana izplačila v tem in naslednjih mesecih. Vse to pa seveda ne pomeni, da je bil zakon brez haska. Nasprotno, prav zaradi njega v

nih dohodkov. V zvezi z novim zakonom je posebej omenila IGO, v katerem so v prvem polletju izplačali preveč, vendar jim je viški izvršni svet dovolil, da zdaj ne znižajo (se pravi: vračajo) osebnih dohodkov. Tega jim ni treba napraviti zato, ker so odgovorni v IGU na podlagi opravljenih analiz ugotovili, da jim je uspelo uskladiti rast osebnih dohodkov z rastjo dohodka v devetih mesecih tega leta. V tem kolektivu torej zdaj izplačujejo nezmanjšane osebne dohodke z določeno mero tveganja, kajti če jih bodo analize postavile na laž, se jim ne obeta nič kaj dobrega oktobra, saj bi bili v skladu z zakonom takrat prisiljeni poravnati naenkrat vso razliko za nazaj.

Sicer pa so primeri zelo različni. V Hojnem tozdu Galanterija Podpeč so se sami odločili, da bodo poslej izplačevali osebne dohodke na podlagi majske višine točke, s čimer sicer niso prišli pod udar zakona, imajo pa ta čas vendarle za kakšnih 10 odstotkov nižje osebne dohodke. V Podpeči pač izplačujejo davek svojim stabilizacijskim usmeritvam, saj veliko izvažajo, kar pa se jim spriči tečajne politike, ki jo vodi zvezna vlada, ne pozna tudi pri dohodku.

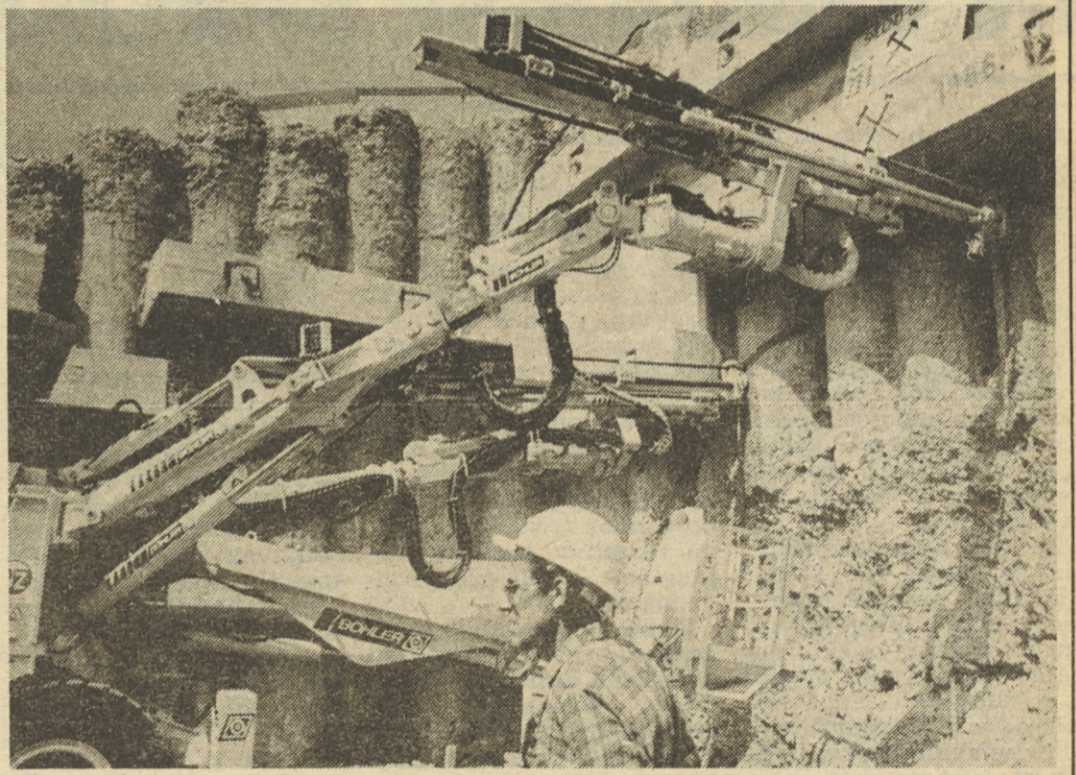
Med tistimi, ki bi morali vračati preveč izplačane osebne dohodke, se je znašel tudi ljubljanski Alko, ki se je zakonu izognil pač tako, da se je »uskladil« znotraj Fructala. Posebna zgodba je, denimo, Litostroj, v katerem se osebni dohodki niso poravnali z rastjo dohodka zaradi znane in že večkrat kritizirane politike Narodne banke Jugoslavije, ki za nafte, ki jo dobimo od izvoza in gradbenih del naših delovnih organizacij v Iraku, zadr-

Zadrževanje ali sproščanje energije

V klasifikaciji konfliktnih stanj v ozdih prihaja na plan nov izraz »vznemirjanje« delavcev. Ob kupčku odprtih vprašanj, kako delitev uskladiti z ustvarjenim dohodkom, ob grožnji interventnega zakona in pristojnosti SDK (zlasti ali bo treba plače znižati) ta pojem dokaj nedorečeno govori o razpoložjenju med ljudmi, ki lahko že jutri oziroma na plačilni dan izbruhne v obliki štrajka, danes pa verjetno povzročijo vsaj zmanjšano, da ne rečemo minimalno aktivnost na delovnem mestu. Kot vse kaže, je tistim, ki dežurajo v političnih organizacijah, vseeno lažje takrat, ko pride do javnega konflikta, ker ta povzroči vsaj površinsko popraviljanje stanj, ki vodijo v konfliktno situacije.

utegne spet udariti prej dobrega kot slabega gospodarja. Pomočnik direktorja za nadzor v SDK Slovenije Janez Kovačič je s tem v zvezi menil, da je velika pomanjkljivost zakona v tem, da upošteva predvsem dohodek, ki pa je v naših razmerah hudo relativen pojem. Kako prav ima, smo se lahko prepričali tudi v ljubljanskem Slovinu, ki se je kljub vzornemu poslovanju znašel v zakonski nemilosti. Direktor delovne organizacije Slovenijavino Jože Kovič nam je dejal, da so letos kar za 49 odstotkov povečali fizični obseg izvoza, ki pomeni tako že 70 odstotkov njihove proizvod-

KARAVANŠKI PREDOR

Novi cestni predor pod Karavankami, katerega gradnja bo zaradi kamenin, možnosti deformacij hribine, tektonskih in hribinskih pritiskov in verjetnosti vdorov vode in metana, med zahtevnejšimi bo dolg 7864 metrov. Jugoslovanski del predora bo sicer krajši, dolg bo 3450 metrov, njegova gradnja pa predvidoma zahtevnejša. Karavanke naj bi predrl nekako sredi leta 1989, v drugi fazi gradnje pa naj bi bil predor s priključkom na cesto Jesenice-Kranjska gora pri Hrušici leta 1991 gotov in odprt za promet.

Vhod na jugoslovanski strani bo na 620 metrih nadmorske višine, avstrijski vhod pri Področju pa bo 35 metrov višji. Prečni presek predora bo imel 9 površinskih metrov, cestišče samo pa bo široko 7,5 metra, na obeh straneh pa bosta še 0,85 metra široka pločnika. Predor bo tudi sodobno

opremljen. Na vsakih 850 metrov bodo niše za odstavljanje vozil, približno na sredi predora bo možno obračati, vsakih 212 metrov bodo niše za klic v sili. Sicer pa bo predor razsvetljen, različne naprave za merjenje koncentracije ogljikovega monoksida, dima za ugotavljanje požarov in podobnega bodo povezane z računalnikom, ki bo avtomatsko vodil in spremljal promet. Na dan namreč pričakujejo okrog sedem tisoč vozil.

Predračunska vrednost celotnega jugoslovanskega dela predora pod Karavankami je okrog šestdeset milijard dinarjev. Evropska investicijska banka je za gradnjo predora na naši strani namenila 26,53 milijona evropskih denarnih enot ECU, druga potrebna sredstva za naložbo pa bo slovenska skupnost za ceste zbrala predvsem z bencinskimi dinarjem.

Iz razprave Marjana Orožna na seji centralnega komiteja ZKJ

INFLACIJA JE NAJVEČJI SOVRAŽNIK DELAVSKEGA RAZREDA

Menim, da bi morali tudi ob tej priložnosti veliko bolj jasno in odločno nedvoumno pritrditi temu, da je skupni imenovalec in osnovni vzrok inflacije to, da smo opustili kriterije blagovne proizvodnje, zaradi česar so delavci v organizacijah združenega dela tudi prišli v podrejeni položaj pri obvladovanju celotnega dohodka in presežku dela. Navsezadnje ni naš družbeni cilj dolgoročni program sam po sebi, temveč to, da socialističnemu samoupravljanju s smermi in ukrepi, ki jih program predlaga, vrnemo njegovo bistvo in efikasnost, kakršno je že upravičilo. To je tudi naša internacionalistična obveznost.

V Zvezi sindikatov ocenjujemo, da je inflacija, ki ruši pridobitve naše družbe, v tem trenutku največji sovražnik delavskega razreda, čeprav tudi drugih ne bi želel podcenjevati. To je ključno vprašanje. In če je kaj v tem trenutku, kot pravimo, enoten, razredni interes delavcev, potem je to premaganje tega bavlava, ki kroži po Jugoslaviji. Bistvo kriznega položaja pri nas je v naši premajhni pripravljenosti in prešibki odločnosti, da se spoprimemo s to največjo nevarnostjo za delavce, za njihov družbeni in ma-

terialni položaj, za prihodnost socialističnega samoupravljanja in za njegov ugled.

Inflacija je stanje, v katerem drug drugemu jemljemo, inflacija grozi, da bo uničila socialistično načelo – vsakomur po rezultatih dela in upravljanja z družbenimi sredstvi. Inflacija je stanje, ki omogoča, da se računski za slabo gospodarjenje pošiljajo celotnemu družbenemu delu, pogosto celo pod firmo delavske solidarnosti. Toda zavest in spoznanje, da socializacija izgub ne bo več mogoča, dozorevata celo v tistih okoljih, ki jih ta problem najbolj tare. Mislim na Socialistično republiko Makedonijo in izjavo predstavnik makedonskih sindikatov na nedavnem zasedanju predsedstva sveta Zveze sindikatov Jugoslavije.

Zavest lahko postane odločujoča gonilna sila

V tem smislu menimo, da so progresivni in objektivno nujni ter upravičeni ukrepi, za katere sta pristojna ZIS in skupščina. Ukrepi naj bi ustavili negativne trende oziroma pospešili gospodarske tokove tako, da bi samo-

upravljanju vrnilo njegovo bistvo, vlogo in odgovornost, sočasno pa bi presegli monetaristično doktrinarstvo, ki očitno – glede na majhne možnosti, da bi na trgu ekonomsko intervenirali – ni dalo rezultatov.

Po ocenah v organih Zveze sindikatov je med delavstvom v teh pokongresnih mesecih dozorela zavest, da tako ne gre več naprej. To se kaže na različne načine; od spontanega izražanja nezadovoljstva z obstoječim stanjem pa vse do gospodarskega odnosa najvišje stopnje v gospodarjenju z družbenimi sredstvi. Od subjektivnega dejavnika, zlasti komunistov, pa je zdaj odvisno, ali bomo to zavest in pripravljenost izkoristili za to, da bi stanje spremenili, ali pa bo zaradi kopičenja problemov in negotovosti prihajalo do nadaljnjega zaostrovanja nasprotij in do še večjega nezadovoljstva. Ta zavest lahko postane odločujoča gonilna sila, če bodo delavci obveščeni o bistvu problemov in ciljev, seveda le, če bodo strokovni, poslovodni, upravni in drugi organi sposobni ponuditi organom samoupravljanja konkretne programe, naloge in alternative, torej če ne bodo tudi oni samo ponavljali, da je

treba uresničevati dolgoročni program.

O izvozu še vedno razmišljamo kot o patriotski obveznosti in ne kot o edini možnosti, da samotrno izkoristimo zmogljivosti, da se tehnološko razvijamo, zagotovimo delo in zaposlovanje novih generacij. Jezimo se na obresti, toda pri odkrivanju rešitev, da bi ozdi prišli do obratnih sredstev in da bi jih bolje obračali, smo počasni. Se vedno ne delamo razlike med delovno organizacijo in delavci, pa tako namesto delavcev ščitimo slabo in neuspešno organizacijo. Jezimo se, da ni integracije, ne vidimo pa, da v razmerah, ko je mogoče neomejeno zidati stroške in cene, ko »moja« skupnost pokriva »moje« in »naše« zgrešene investicije in izgube, take integracije, ki bi izvirala iz ekonomskih interesov, ne more biti. Nič drugače ne bi bilo, če bi imeli tako vlogo organi federacije.

Iščejo se samo negativni učinki

V gradivu ZIS je zelo poudarjen predvsem ekonomski značaj predlaganih ukrepov. S tem bi se gotovo lahko strinjali, pri čemer je nujno, da se za »izganjanje« tega ekonomskega značaja še

naprej uporabljajo poti administrativnega odločanja, ne pa predvsem poti trga oziroma poti sporazumevanja in načrtovanja v proizvodnji med seboj povezanih organizacij združenega dela. Ne pravim, da to v tem trenutku ni potrebno, vendar je dobro, da se tega do kraja zavedamo.

Dejstvo je, da zdaj ukrepe v nekaterih okoljih samo kritizirajo ali samo nekritično hvalijo, pri tem pa skoraj nič ne napravijo. Pogosto se enostransko išče samo negativni učinek ukrepov, ne pa tudi to, kaj ti ukrepi objektivno pomenijo za afirmacijo novih odnosov in pogledov na gospodarjenje na osnovi kvalitativnih dejavnikov in za samoupravljanje. Očitno v mnogih okoljih položaja ne izkoristijo dovolj za to, da bi delavce najširše obvestili o stanju v organizaciji združenega dela, komuni, republiki, skupnosti kot celoti, o njenem položaju na svetovnem trgu. Rezultat tega so tudi pogoste prekinitve del in poskusi, da se problemi postavljajo in rešujejo zunaj normalne samoupravne in zakonske procedure.

Naložbe niso dajale ekonomskih rezultatov

V tem pogledu zagotovo tudi sindikat, lahko pa rečemo, da celo večina organizacij, še vedno premalo uporablja svoje zakonske pravice, svoj ustavni položaj. Sindikat v prejšnji meri zahteva obveščenost in odgovore na vprašanja, da bi bil tako pri pomanjkljivem delovanju sistema obveščanja prav on tisti, ki bi delavca oziroma člana sindikata obveščal o položaju. Od globlje in vsestranske obveščenosti pa je odvisna naša akcija za preraščanje stabilizacije v najširše družbeno gibanje, izhajajoč iz spoznanja, da lahko samo optimalna kombinacija družbene akcije, sposobnosti in odgovornosti organizacij združenega dela, gospodarstva, bank in sistemskih ukrepov daje rezultate, ki jih pričakujemo. Zato je za nas, komuniste v sindikatu, pa tudi v družbi kot celoti, razvijanje take akcije najpomembnejša naloga.

Ne mislim oportunistično braniti sedanje stanje pri delitvi, toda za našo oceno je zelo važno, da ne pozabimo na to, da je ta stihija tudi reakcija na nerealno politiko delitve v preteklosti, o čemer smo danes že govorili. Ta nerealnost je bila v tem, da so vse sestavine delitve naraščale, delež osebnega dohodka pa se je zmanjševal. Njegov neto delež v družbenem proizvodu je z 29,3% leta 1980 upadel na 25,0% v letu 1984, po oceni za leto 1985 pa naj bi pristal na 25,1%, čeprav se je v tem času število zaposlenih precej povečalo. Po drugi strani pa povečana akumulacija v tem obdobju ne daje oziroma ni dajala ekonomskih rezultatov. Problemi torej niso v naraščanju osebnih dohodkov (ki so povprečno sedemkrat manjši od tistih, ki jih dobivajo zaposleni v naših gospodarskih obratih v tujini), temveč v tem, da razpoložljivi družbeni proizvod in dohodek preprosto ne zadostata več za pokrivanje naraslih potreb ali potreb, na katere smo se navadili. Potemtakem je treba povečati družbeni proizvod.

Na koncu se moramo vprašati tudi to, kakšen je sistem družbenih odnosov v delitvi oziroma, zakaj sta tako počasna razčlenitev in uredničevanje družbenega dogovora, zveznega, republiških, pokrajinskih, čeprav imamo o tem tudi stališča centralnega komiteja.

Ne bom se spuščal v objektivne okoliščine in vzroke, toda dejstvo je, da gre sistem počasi zato, ker se je pokazalo, da ga tudi mnogi najbolj odgovorni preprosto ne poznajo, mnogim pa bi bolj ustrezal sistem indeksiranja od zgoraj, saj v tem primeru ne bi bila potrebna in nujna široka demokratična razprava in diferenciacija med delom in nedelom. Pri tem pozabljam, da nam je prav ta sistem indeksiranja povzročil veliko škodo, in sicer s podvajanjem delitve rezultatov dela, stimulirajoč miselnost, da vsakomur v skladu z gibanjem življenjskih stroškov samodejno pripada določeno povečanje. Ne glede na to, ali je dohodek ustvarjen ali ne, je naša stvarnost to negirala.

Delovna organizacija Veplas iz Titovega Velenja pol leta po ukrepu družbenega varstva

IN VENDAR SE SPREMINJA

Stvari se obračajo na bolje, bi lahko bila temeljna ugotovitev po obisku v delovni organizaciji Veplas iz Titovega Velenja, kjer so pred pol leta uvedli ukrep družbenega varstva. O preteklosti, sedanosti in prihodnosti tega 300-članskega kolektiva smo se pogovarjali z začasnim kolegijskim poslovodnim odborom, predsednikom Francem Vedenikom in članom Brunom Zagodetom ter Silvom Koprivnikarjem.

Delovna organizacija Veplas je nastala leta 1978 z združitvijo delovnih organizacij Galip in Integral. Leto dni kasneje je ta kolektiv dobil nove proizvodne prostore v Titovem Velenju, leta 1983 pa so v DO sprejeli tudi novo samoupravno organiziranost, tako da je iz DO z dvema tozdoma nastala enovita delovna organizacija. Pred dvema letoma je Veplas ustanovil še obrat v Šentjurju pri Celju.

Veplas ima bogato in pestro paleto proizvodnih programov. Tako na jugoslovnaskem trgu edini izdelujejo motoristične čelade, delajo jadrnalne deske in jambore zanje, izdelujejo gumbce, hidroterapevtske kadi, sitotisk, lepilne trakove, mehanizme za pomična vrata, navijalce za rolete, okovje, obošalnike, podloge za preslikače, lesene ročaje, železov kogulant itd. Na to množico programov je naletel začasni

kolegijski poslovodni organ ob ukrepu družbenega varstva in ob prvi dohodkovni analizi je ukinil proizvodnjo pohištvenega okovja, ki je lani imela 7 milijonov dinarjev izgube. Tudi obrat v Šentjurju je imel lani več kot enajst milijonov dinarjev izgube, ki se je nadaljevala še letos, zato so ta obrat začasno ukinili, delavci pa se zdaj vozijo na delo v Titovo Velenje. Program krčenja in ukinjanja nerentabilnih programov teče, več pa bodo vlagali v perspektivne programe, ki jih v Veplasu ne manjka.

Obilico proizvodnih programov, ki so obenem še tako različni, da niso bili edina težava, s katero se je moral spopasti ZKPO. Kolektiv ni imel izdelane poslovne politike, sistema vodenja in upravljanja razvojnih usmeritev niso opredelili, letnega in srednjeročnega načrta sploh niso sprejeli, proizvodnja je bila neredna in neurejena, v oskrbi z materiali je prihajalo do velikih motenj. Proizvodne zmogljivosti niso bile izkoriščene, delovna organizacija pa ni izpolnjevala svojih obveznosti do kupcev in do izvoza in tako je pri kupcih izgubila ves sloves, ki si ga zdaj le s težavo spet pridobiva. V skladiščih so se kopičile zaloge blaga, delovna in tehnološka disciplina sta bili zelo slabi, primanjkovalo pa jim je tudi kreativnih in kvalifi-

ciranih delavcev. Seznam slabosti in nepravilnosti je še daljši, dodajmo mu samo še to, da so bili v kolektivu tudi izjemno slabi medsebojni odnosi.

Pol leta po ukrepu družbenega varstva je položaj v Veplasu precej boljši. Polletje so končali brez izgub in tudi kazalci poslovanja so zelo ugodni; v primerjavi z lanskim letom so povečali fizično proizvodnjo za štirideset odstotkov, poleg tega bodo še naprej ukinjali neperpektivne programe. Do konca letošnjega leta bodo v Veplasu posodobili gumbarno, ki je dohodkovno zelo zanimiva. Ta posodobitev naj bi omogočila še enkrat večjo proizvodnjo, s posodobitvijo obrata armiranega poliestra pa bodo dosegli predvsem večjo produktivnost in boljše delovne razmere.

Veplas je, kot smo že zapisali, edini proizvajalec motorističnih čelad v Jugoslaviji, vendar te ugodnosti ni izkoristil, saj je proizvodnja manjša kot povpraševanje na trgu. Doslej so izdelovali samo dve vrsti čelad, zdaj pa nameravajo proizvodnjo razširiti z alpinističnimi, smučarskimi, delavskimi in drugimi čeladami. Pri tem se jim obeta tudi zanimiva kooperacijska pogodba s tujim partnerjem, na roko pa jim gre tudi nov zakon o prometni varnosti...

Kadrovska sestava v de-

lovni organizaciji je zelo slaba. Od vseh zaposlenih je več kot polovica nekvalificiranih ali polkvalificiranih delavcev, primanjkujejo pa jim višji strokovno izobraženi delavci. V Veplasu bi lahko takoj zaposlili okoli trideset novih delavcev, vendar pa po odločitvi ZKPO nekvalificiranih delavcev ne zaposlujejo, temveč raje iščejo notranje rezerve. Sicer pa so ustvarjalnim delavcem vrata odprta in nekaj nekdanjih delavcev Veplasa, ki so odšli iz kolektiva zaradi neurejenih razmer, se je že vrnilo.

Ko je nastajal ta zapis, pa še vedno ni bilo rešeno vprašanje delavcev in obrata iz Šentjurja. V Veplasu se zavedajo, da prevažanje delavcev iz Šentjurja v Titovo Velenje ne more trajati večno, zato so šentjurskemu obratu ponudili sitotisk, ki ga sami zaradi močne programske selekcije ukinjajo. V Veplasu poleg tega menijo, da v Šentjurju zaradi neprimernih proizvodnih prostorov ne morejo prenesti kakšnega drugega programa, za večja vlaganja pa tudi nimajo denarja. O usodi šentjurski delavcev in sitotiska bo odločal šentjurski izvršni svet. Če v Šentjurju za sitotisk ne bo zanimanja, bodo v Veplasu ta program prodali drugam. Zčasna ukinitve obrata v Šentjurju bi tako lahko postala trajna...

Miro Petek

Izgube mariborskega gospodarstva v letošnjem prvem polletju niso zaskrblijoče

NERENTABILNO POSLOVANJE OB NESTABILNIH POGOJIH GOSPODARJENJA

Skupne izgube gospodarstva šestih mariborskih občin znašajo po periodičnem računu za prvo polletje (prehodni podatki moriborske SDK) 2 milijardi in 502 milijona dinarjev. V prvem polletju so končni rezultat poslovanja z rdečimi številkami zapisali v 26 temeljnih in delovnih organizacijah s skupaj 5.500 zaposlenimi delavci.

V prvi skupini izgubarjev sta elektrogospodarstvo in železniško gospodarstvo, ki sta v pristojnosti republike. Elektrogospodarstvo je največji izgubar mariborskega gospodarstva, saj odpade nanj 1,14 milijarde dinarjev oziroma skoraj polovica izgub mariborskega gospodarstva.

Ce odštejemo elektrogospodarstvo, ki ob zaključnem računu ni imelo izgub, so polletne izgube mariborskega gospodarstva manjše od izgub ob zaključnem računu leta 1985.

V drugo skupino mariborskih izgubarjev lahko uvrstimo temeljne organizacije, ki so izgubo pokrile v sami delovni organizaciji. To so Agrokombinat, Konstruktor, Primat, Gradbeni finalist in Lilet.

Temeljna organizacija Mizarstvo Gradbenega finalista je imela 12 milijonov dinarjev izgub. Gre za kroničnega bolnika, saj so leto 1985 sklenili z 39 milijoni dinarjev izgub. Glavni vzrok za izgubo je podrejeni odnos do gradbenih organizacij, za katere delajo v Gradbenem finalistu kot kooperanti, saj uporabljajo gradbene delovne organizacije prejete avanse investitorjev predvsem zase.

V Primatu se le premika

Z rdečimi številkami sta polletne rezultate poslovanja zapisali tudi Agrokombinativni temeljni organizaciji Riba in Strojna postaja. Skupna izguba znaša 6,3 milijona dinarjev. Na različnih seznamih izgubarjev je že od leta 1984 naprej vsaj ena temeljna organizacija Primata. Ob polletju je z izgubo poslovala temeljna organizacija Transom s 161 zaposlenimi. S 54 milijonov dinarjev izgube so končali že leto 1985, po prvih šestih mesecih letos pa imajo za 217 milijonov dinarjev izgube. Vzroki izvirajo še iz leta 1984, že drugo leto pa v delovni organizaciji izvajajo sanacijski program. Izguba nastaja predvsem zaradi nizke akumulativnosti proizvodov, pomanjkanja lastnih obratnih sredstev, zmanjševanja investiranja in zato tudi zaradi manjših možnosti plasmaja proizvodov, poleg tega pa tudi zaradi programske usmeritve delovne organizacije in prepočasnega pri-

In kakšni bodo osebni dohodki mariborskih izgubarjev?

Elektrogospodarstvo in železniško gospodarstvo sta v pristojnosti republike. V temeljnih organizacijah, ki so izgubo pokrile znotraj delovne organizacije (Konstruktor, Primat, Agrokombinat, Gradbeni Finalist in Lilet), bodo osebne dohodke izplačali v skladu s svojimi samoupravnimi akti. V delovnih organizacijah z nekrito izgubo, v katerih sanacijski postopek že daje določene rezultate boljšega poslovanja (Marles, Talis, Opekarna Košaki), bodo izplačali povprečne osebne dohodke iz prejšnjega obdobja (I. ali II. trimesečja). V Tovarni mesnih izdelkov Košaki in Mariborskem letališču bodo lahko izplačali osebne dohodke zaradi posebnega položaja teh dveh delovnih organizacij na ravni meseca junija. Za vse delovne organizacije, ki so poslovale z izgubo pa velja, da osebnih dohodkov ne smejo zviševati.

laganja proizvodnega programa zahtevam trga, saj delovna organizacija že od leta 1984 posluje na meji rentabilnosti. V Primatu se zavedajo, da bodo morali zmanjšati preobširen proizvodni program, zato, že sodelujejo s šolami mariborske univerze, Ekonomskim centrom in Zavodom za raziskavo materiala v Ljubljani. Nove proizvodne programe pripravljajo z Industrijo usnja Vrhnika in zagrebškim Radom Končarjem, skupaj z mariborskim Zlatorogom pa razvijajo tudi linijo za polnjenje in ovijanje palet. V Primatu imajo dovolj naročil za naslednje trimesečje, za 2,2 milijona dolarjev pa imajo naročil iz tujine. Kot vsa kovin-

ska industrija pa imajo velike težave tudi zaradi do dvakrat višjih cen reprodukcijkega materiala od cene enakega materiala na svetovnem trgu.

Med večje izgubarje mariborskega gospodarstva ob polletju spada tudi Liletova temeljna organizacija Obutev s 535 zaposlenimi. Med glavnimi vzroki za 183 milijonov dinarjev izgube so predvsem pomanjkanje obratnih sredstev in nizke cene v izvozu. Lastna obratna sredstva so porabili za zidavo nove tovarne, samo za obresti za kratkoročna posojila pa so v prvih šestih mesecih plačali 250 milijonov dinarjev (načrtovali so 90 milijonov dinarjev). Pri tem je zanimivo, da imajo izgubo kljub 30 odstotnemu porastu fizičnega obsega proizvodnje v primerjavi z enakim obdobjem lani. V Liletu upajo, da bo temeljna organizacija Obutev do konca leta poslovala brez izgube, saj je zadnje trimesečje zaradi prodaje zimske obutve za temeljno organizacijo najugodnejše (v treh mesecih ustvarijo 40 odstotkov celotnega prihodka), čeprav se bojijo, da bo zaradi upadajo kupne moči povpraševanje manjše.

Ekonomске zakonitosti v gradbeništvu

Na spisku izgubarjev sta se znašli tudi dve temeljni organizaciji Konstruktorja, in sicer Gradbeništvo in Gradbeno obrt Klepovod. Temeljna organizacija Gradbeništvo je s 1.239 zaposlenimi največja temeljna organizacija med mariborskimi izgubarji. Vzroki za izgubo v tej organizaciji so podobni kot v drugih gradbenih delovnih organizacijah, saj so prav v gradbeništvu v veliki meri začeli delovati ekonomske zakonitosti. V prihodnje bo v gradbeništvu šlo dobro tistemu, ki bo ponudil nekaj novega, ki bo dovolj hiter in kakovosten. Tega se zavedajo tudi v Kon-

struktorju. Svojo možnost vidijo v zidavi za turistično gospodarstvo (z rekordno hitro zidavo naselja v Velem Lošnju so si že pridobili ugled na tem področju). Precej več težav bodo imeli pri Konstruktorju s prizadevanji za pozitivno poslovanje temeljne organizacije Gradbeno obrt Klepovod, v kateri

Lilet prednjači pri izvozu

Najuspešnejši izvoznik med izgubarji je Lilet, saj izvozi kar 47 odstotkov proizvodnje, vendar je v celotnem prihodku ta odstotek precej nižji, predvsem zaradi nizkih izvoznih cen. Klasični izvoz jih dohodkovno ne zanima, saj so domači materiali tudi do 100 odstotkov dražji kot uvoženi. V prihodnje bodo v Liletu skušali dobiti več dodelavnih poslov za tuje partnerje. V Marlesu so doslej izvažali le 10 odstotkov svojih izdelkov, zdaj pa so se odločili ta odstotek korenito spremeniti, predvsem z izvoznim montažnih hiš v ZDA. Pred dnevi so podpisali pogodbo z ameriško firmo RICT o letnem izvozu 360 takih hiš v Ameriko. Marles bo s tem poslom zaslužil 7 milijonov dolarjev na leto.

so imeli lani 9 milijonov dinarjev izgub, v letošnjem prvem polletju pa kar 73 milijonov dinarjev, torej skoraj toliko kot v drugi Konstruktorjevi temeljni organizaciji, kljub štirikrat manjšemu številu zaposlenih. V Klepovodu imajo organizacijske in kadrovske težave, vprašljiv pa je tudi njihov proizvodni program. Imajo le malo možnosti, da bi do konca leta splavali iz rdečih števil, saj zaradi nizkih osebnih dohodkov ne morejo dobiti sposobnih strokovnjakov.

V tretji skupini mariborskih izgubarjev so delovne organizacije, ki jim izgub ni uspelo pokriti, v vseh pa bolj ali manj uspešno izvajajo sanacijski program. Gre za stare znanca s spiskov izgubarjev – Marles, Talis in Opekarna Košaki.

Opekarna Košaki deli usodo skoraj vseh slovenskih opekarn, saj gre pri njih predvsem za velik delež predrage energije v proizvodnih stroških. Opekarna posluje z izgubo oziroma na meji rentabilnosti že od leta 1982, pri sanaciji te organizacije poskušajo predvsem izboljšati kakovost izdelkov, prizadevajo pa si tudi, da bi se opekarna vključila v

usmerjeno stanovanjsko zidavo.

V Marlesu so se prepozno zbudili

Najbrž največji problem mariborskega gospodarstva pa sta trenutno delovni organizaciji Marles in Talis.

Dvatisočpetstočlanski kolektiv Marlesa se letos z novim vodstvom uspešno spopada s problemi, ki so se nakopičili v zadnjih letih. Marles, ki je še pred leti veljal za eno najuspešnejših jugoslovanskih tovarn kuhinjskega pohištva, je na lovorikah očitno zaspal. Sledil je šok v obliki rdečih števil. Lanskoleto so sklenili s 495 milijoni izgube, tolikšna pa je tudi izguba v mariborskih temeljnih organizacijah v prvem polletju. Notranji vzroki za izgubo so predvsem nedoseganje prodajnih načrtov, prepuščanje trga konkurenci zaradi lastne nesolidnosti, ozka grla v proizvodnji, neustrezna kadrovska politika in še bi lahko naštevali. Ko so izdelali sanacijski program, so začeli vzroke že odpravljati in junija so že lahko zapisali rezultate poslovanja na pozitivni strani. Zaradi zasičenosti domačega trga se v Marlesu vse bolj usmerjajo v izvoz, ki so ga za nekaj let zaradi ugodnega povpraševanja doma zanemarili. Poleg trga pa vidijo velike možnosti v izvozu montažnih hiš v Združene države Amerike (pred dnevi so že podpisali pogodbo o izvozu 360 montažnih hiš v Združene države). V Marlesu predvidevajo,

da bi izgubo lahko sanirali v dveh letih, saj v kratkem času ni mogoče popraviti napak iz preteklosti in umika s trga.

V Talisu, delovni organizaciji s 470 zaposlenimi, poteka sanacija že od leta 1980. Leto 1985 so sicer končali brez izgube, vendar so dosegli pozitivni rezultat predvsem zaradi odprodaje pivske embalaže po podpisu pogodbe o prenehanju proizvodnje lastnega piva in polnjenju piva Zlatorog za pivovarno Laško. Ob letošnjih podatkih o rekordni prodaji piva verjetno znova razmišljajo o smotrnosti odločitve, sprejete pred dobrim letom. Talis trenutno nima preveč perspektivnega proizvodnega programa, še največ pričakujejo od proizvodnje jabolčnega kisa. Za boljše proizvodne rezultate – polletna izguba znaša 57 milijonov dinarjev – pa bodo morali še veliko napraviti, predvsem povečati proizvodnjo, zmanjšati stroške transporta, racionalizirati porabo energije, izboljšati prodajo, verjetno pa bodo morali razmisliti tudi o svojem proizvodnem programu (nova pijača Lets go ni naleta na pričakovan odmev).

Po izgubah sodeč je mariborsko gospodarstvo sklenilo polletno poslovanje dokaj uspešno. Dejstvo pa je, da je veliko delovnih organizacij, ki poslujejo na meji, s tako imenovano pozitivno ničlo in ki se lahko kaj hitro znajdejo v rdečih številkah, še zlasti ob stalnem spreminjanju pogojev gospodarjenja.

Srečko Pirtovšek

ODMEVI

Reagiranj - Kontraproduktivnost

V Delavski enotnosti, 8. avgusta, ste pod gornjim nadnaslovom in naslovom objavili zelo enostransko in nekorektno interpretacijo mojega članka, objavljenega v »Borbi« 4. avgusta. Če bi bilo avtorju »Reagiranj« res toliko do tega, da bi prispeval k osvelitvi vprašanj, ki jih načentam v članku, bi svetoval svoji redakciji, da ga objavi v celoti in tako omogoči bralcem, da si sami ustvarijo mnenje o njem. Na to, da avtor »Reagiranj« mojega članka ni prebral v celoti, ali pa ga je bral površno in tendenciozno, kaže njegova pripomba, »da ni jasno, kaj govori avtor sam (J. P.) in kaj je morebiti povedal kdo na seji«, čeprav je v članku z debelimi črkami in posebej v okvirčku natisnjeno tisto, kar so o tem povedali na seji CK ZKS. Zameri mi, da »niti z besedico ne omenjam, kdo kvari sliko o Slovencih in Sloveniji«, obenem pa spregleda, da je o tem dokaj obširno in zelo natančno spregovoril tovariš Milan Kučan in da je ta del njegove razprave obsegal skoraj tretjino mojega članka; tako torej ni bilo nobene potrebe, da bi tudi sam to ponavljal in posebej »razdelal«.

Avtorja »Reagiranj« ned-

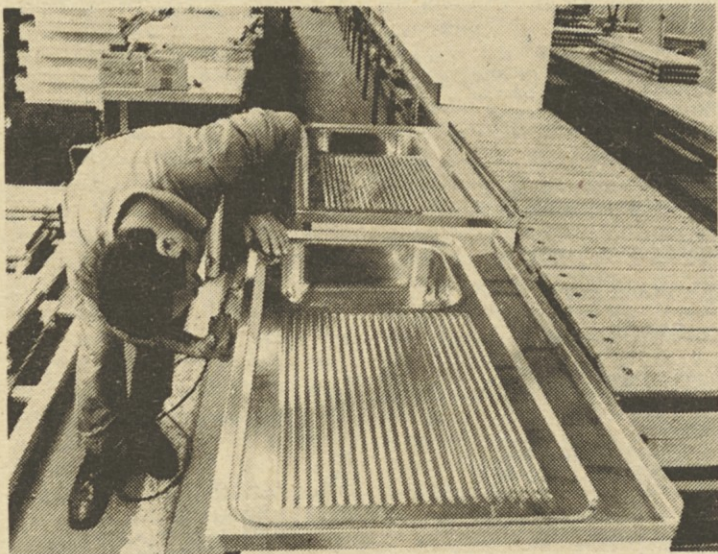
voumno moti le to, da nekateri glasila v drugih republikah, kot pravi tovariš Kučan »ustvarjajo izrazito negativen stereotip o Sloveniji in Slovencih«, ne pa tudi to, da morda enako ali podobno delajo tudi nekateri v sami Sloveniji. Mene moti in skrbi takšno početje tako enih kot drugih, ne glede na njihovo nacionalno oziroma republiško pripadnost.

Tovariški pozdrav
J. Pjevič,
Ljubljana

Pripis:

Ne zdi se mi ravno fair, da se Jovan Pjevič zdaj skrivava za hrbet predsednika CK ZKS Milana Kučana. Ostaja namreč dejstvo da Milan Kučan v svoji razpravi nikjer poimensko ne navaja niti enega časopisa in niti enega avtorja, ki bi kvarila sliko o Sloveniji in Slovencih, čeprav po drugi strani med drugim pravi: »...ni pa težko ugotoviti, katera so ta glasila, ki so tako tendenciozno razpoložena do stanja v Sloveniji, kar z druge strani v Sloveniji spodbuja nacionalizem in zelo otežuje našo idejnopolično akcijo...« Prav tako je ravnal tudi Jovan Pjevič, ki (ponavljam) »niti z besedico ni omenil, kdo kvari sliko o Slovencih in Sloveniji«, kar je bralcem pravzaprav obljubil v nadnaslovu svojega članka in jih tako debelo potegnil za nos. To je eno. Drugo pa je to, da Pjevič uporablja popolnoma drugačne vlatle, kot gre za slovenska sredstva javnega obveščanja, pri čemer poimensko navaja Teleks, Toneta Partličiča in Dimitrija Rupla, pove, kajpak s svojega zornega kota, za kaj se zavzemajo in zraven vehemetno deli svoje sodbe, kar je zame kontraproduktivno, ne glede na to, kako si zdej vsa stvar razlaga prizadej avtor.

Ivo Kuljak

Unior Zreče:

S SMUČMI V TOPLICE?

Pohorci, kovači iz Zreč, ki so bili še pred nedavnim predmet posmeha, ko so začeli načrtovati športno rekreacijski center na Rogli, dokazujejo svoj prav. Z najemom planinske kočice na Pesku in postavitvijo nove sedežnice od hotela Planja do Mašinžage ter z vključitvijo smučišča na Jurgovem zaokrožujejo svojo ponudbo smučarjem. Zato ni več tako v zraku tudi ideja o žičnici iz doline na vrh Rogle, kot tudi ne gradnja velike večnamenske dvorane na Rogli.

Poznavalci razmer v Zrečah danes niti za točilniško mizo ne dvomijo več v načrtovanja tamkajšnjih kovačev, ki so pred leti načeli in ugriznili povsem nov kos kruha – v turizmu. S trdim in vztrajnim delom ter vlaganji, zavzema Rogla vse pomembnejši prostor v slovenski turistični ponudbi. Letos jim je s Kompasovo pomočjo že uspelo zimsko, smučarsko, sezono potegniti v letno in tako prvim pri nas dokazati, da turistična sezona ne traja samo 90 dni. Resnici na ljubo je treba kovačem Uniorja neskromno priznati, da s svojo Roglo rušijo mit o edino mogočem več mesecev trajajočem turizmu Jadrana, kjer žanjejo slavo in hvalo že, če se jim na sinje in sončne obale posreči pred glavno sezono in po njej privabiti v kakšen hotel po kakšno stotnijo gostov.

Zdaj bi bilo odveč spet na novo razglabljati o tem, kako to Uniorju uspeva, da namreč mimo nenehnih naložb v posodabljanje kovaške proizvodnje lahko vlaga tudi toliko denarja v panogo, ki nima nič skupnega s kovaštvom. Razen, da zaposluje vse več ljudi na tem delu Pohorja, kar je po trditvah inženirja Marjana Osoleta, direktorja Uniorja, osnovni cilj teh naložb. »Gre za kruh naših kovačev in njihovih otrok. Gre za naravno danost tega dela Pohorja, od katere pa brez Uniorja niti domačini niti družba ne bi imeli nič. Še več, tudi ta del Pohorja bi se sčasoma prelevil v najnerazvitejše območje naše republike.«

Kako v danih razmerah preživeti ali celo še bolje živeti, dokazujejo ne samo kovači v Zrečah, temveč načrtovalci celotnega gospodar-

skega razvoja konjske občine, ki spada med svetle izjeme v celjski regiji, saj nima niti enega – izgubarja. Uniorjeva Rogla ni edini primer iz Zreč, s katerim so načrtovalci zamrzili posmeh dvomljivcem. Na drugi strani tovarniškega plota zreških kovačev je Comet, v katerem enako uspešno segajo na svetovni trg in s svojimi idejami ter sposobnostjo trgovanja presenečajo tudi najsmelejše ponudnike. Že mnogo pred tem, ko so Bosanci svetu ponudili svojo dvomljivo »moško vodo« iz Kladnja, so v Zrečah imeli vse nared za prodajo »pohorske studenčnice«. Iz samo njim znanih razlogov pohorska voda še vedno, kot tisočletja doslej, odteka v Dravinjo. Comet je ponudil trgu, poleg že znanih brusov, nov izdelek – »macapostip«. Posebno mešanico pe-

Letos so se delavcem na Rogli pridružili še mladi brigadirji. Z udarniškim delom so gradili novo, približno štiri kilometre dolgo cesto do kočice na Pesku. S priklučitvijo te planinske kočice Unior ni pridobil samo 50 novih postelj...

To navajamo zato, da bi oživel pred leti navrženo misel o morebitni preobrazbi Zreč iz turističnega in Rogle iz zimsko športnega središča v – zdraviliški kraj! V Zrečah so namreč povsem nenadejano naleteli na – termalne vode. Z zgraditvijo velikega hotela Dobrave in kopalnišča (v načrtih je pokritje tega bazena) in aktiviranjem termalnih vrelov bi Zreče dobile možnost, ki jo ima malo krajev v Evropi. Najbližji je Bad Kleinkirchenu, »kravja vas« ali »vas kravjih pastirjev«, kot so nekoč imenovali zaselek na drugi strani Osojščice na Avstrijskem, ki so ga v manj kot dvajsetih letih spremenili v najzanimivejši smučarsko-zdraviliški kraj v Avstriji in kjer se vsaka naložba trikrat povrne. Tako zdaj tudi v Zrečah ni več utopija, da bi se lahko smučar s smučmi pripeljal do toplih. Sodeč po vlaganjih in dozidavanju v Zrečah in na Rogli kaže, da gre pri Uniorju za enake cilje. Upošteva dosežane izkušnje s kovači iz Zreč tovrstna razmišljanja sploh niso več privlačna za lase.

Janez Sever

Prestrukturiranje slovenske industrije

VELANA: TAKTIKA ORGANSKE RASTI

Septembra bodo v ljubljanski tovarni zavese Velana začeli nameščati nove stroje v novi tovarniški dvorani. S tem bodo postavili piko na i pred štirimi leti začete »akcije« za posodobitev strojev, povečanje kakovosti izdelkov (ter povečanje izvoza na zahodnoevropski trg) in pa seveda pridobitvi novega prostora za nadaljnjo organsko rast delovne organizacije. To pomeni, da se bo lahko Velana še naprej razvijala brez velikih zastojev in preskokov ter s tem povezanih finančnih tveganj. Postopen razvoj je za to delovno organizacijo značilen vsaj za minulih dvajset let delovanja (kar je polovica njene »življenjske dobe«). Zato kakih posebnih pretresov zavoljo razmer na trgu ni doživljala, prav tako neboleče pa poteka njeno prilagajanje zahtevam trga in gospodarskim razmeram. In zavoljo tega je ta kolektiv že vrsto let med najbolj poslovno uspešnimi slovenskimi tekstilnimi tovarnami.

V današnjem času, ko denar (beri dinar) ni veliko vreden – pri tem imamo v mislih dinarska posojila po globoko negativnih obrestnih merah – zveni prav čudno, da nekdo zida tovarno in nakupuje stroje samo z lastnim denarjem. V Velani so si ta »luksuz« privoščili in postavili novo tovarno za dve milijardi dinarjev (po cenah v lanskem novembru), poleg tega pa jo tudi že plačali, razen manjšega kredita za nekaj novih strojev in pa pletilne in tkalske stroje, ki jih bodo najeli v tujini in zanje

plačevali najemnino v devizah.

Načrti v Velani so zdaj takšni, da bodo z novimi stroji predvsem povečali izbiro zavese, povečali njihovo kakovost in stopnjo obdelave ter hkrati prevzeli opremljanje večjih poslovnih objektov.

»Na množično, tako imenovano kilometersko proizvodnjo zavese smo že kdaj pozabili«, nam je dejal direktor Velane Andrej Lasič. »To prepuščamo drugim domačim proizvajalcem. Včasih na strojih tudi po dve, tri leta nismo zamenjali modelov, zdaj jih moramo skorajda vsak mesec. Toda tudi te proizvodnje ne nameravamo količinsko kdo ve koliko povečevati. Že zdaj smo ena največjih tovarn v Evropi, saj imamo že 120 strojev. Le tako je mogoče kupcem ponuditi kar najbolj popoln izbor zavese, se prilagajati modnim tokovom v svetu in hitro uvajati nove materiale ter vzorce. Obenem bi radi še povečali kakovost zavese, saj je naš cilj še močnejši prodor na trge zahodne Evrope, kjer zdaj zaslužimo dober milijon dolarjev, vendar je to samo osem odstotkov celotnega prihodka.«

Brez povezave s svetovnim trgom pa nikakor ne bi šlo, čeprav se je na njem težko uveljaviti in obdržati (kljub naporom Velana svoje izdelke še vedno prodaja pod imenom tujega partnerja). Tuji trg te nauči poslovne pameti.

Ker so v Velani že dolgo pametni gospodarji, so tudi tokrat začeli razmišljati o

novem razvojnem koraku, še preden so končali omenjeno naložbo in širitev. Odločili so se, da bodo najeli kakih 2,5 milijona dolarjev posojila v Ameriki, ki ga bodo izkoristili v naslednjih dveh letih za izpopolnitev proizvodnje zavese in za vpljavo novega izdelka. Začeli bodo namreč izdelovati čipkaste zavese in tehnični tekstil, blago, prevlečeno s plastično snovjo, ki se uporablja za vrsto delovnih oblačil, balone in še za druge namene. Te stroje bodo postavili v pravkar zgrajeni novi stavbi in v dosedanjih prostorih, v katerih bodo poleg tega precej povečali tudi lastno prodajalno.

Ob vseh teh podatkih pa ne moremo zapisati tistega, kar ob novih investicijah ponavadi najbolj poudarjamo, da bo namreč v novi tovarni dobilo delo toliko in toliko sto novih delavcev. Taka proizvodnja je kapitalno intenzivna, kar pomeni, da je treba vložiti zelo velika sredstva v nakup strojev, pri katerih pa ni potrebnih veliko delavcev. Zato v Velani menijo, da se bo število zaposlenih zaradi pravkar končane širitve tovarne povečalo le za 5 do 8 odstotkov, razen seveda, če bi pri vsakem stroju zaposlili toliko delavcev, kot jih zaposluje domača »konkurenca«. V Velani streže ena delavka štirim do osmim strojem (različno glede na vrsto strojev), pri konkurenci pa se okoli vsakega stroja vrtijo po tri delavke. Seveda so potem tudi bilančne številke različne...

Boris Rugelj

S FOTOAPARATOM PO ISTRI

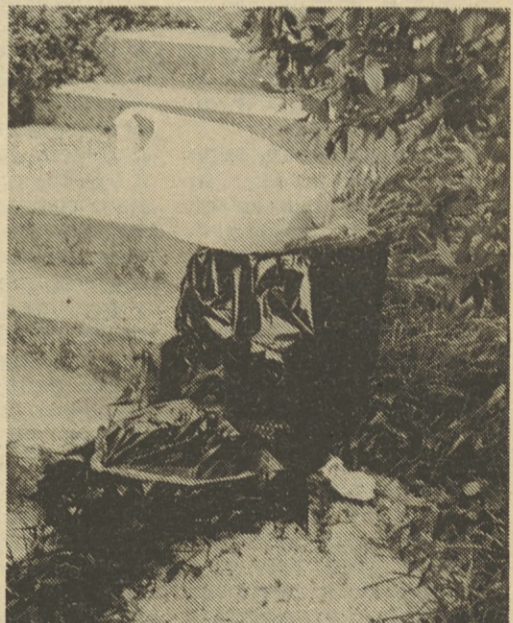
Tokrat ne bomo v tej naši fotoreportaži prav ničesar pohvalili. Pa ne zato, ker bi ne bilo stvari, ki bi jih veljalo pohvaliti, pač pa smo se za kritiko odločili zato, da bi bilo drugo leto boljše.

Da Slovenija, dežela na sončni strani Alp, ni nič drugačna, kaže tale posnetek iz Kozične. Bife Ekspres, tako se imenuje, ima stransko zanemarjene sanitarije. Ze zjutraj v njih ni bilo toaletnega papirja. Ime ekspres bi morali ekspresno izbrisati, saj je treba na primer na kokto čakati vsaj dvajset minut, na hrano pa še enkrat toliko. Na parkirišču pa ob kupu iztrebkov in drugih smeti leži »za okras« že davno polomljen prometni znak. In ne pozabite, da se tu iz dneva v dan ustavlja pravcata turistična reka, ki si želi osvežitve na poti na morje ali na poti domov.

In ko smo že pri smeteh. Polomljenih koškov nihče ne popravlja. Kot polomljenih pip in školjk v javnih sanitarijah ne! Ja: z malenkostmi si zapravljamo turistični ugled!

Prav zanemarjena pa je tudi lepa vrsarska plaža. To, da je nihče redno ne čisti in pometa, se razume. Baje komunalna na tem koncu Istre sploh ni organizirana. Vsak hotel sicer nekaj malega čisti, a bog ne daj, da bi očistili tri metre stran še obalo, ki ni nikogaršnja last. Morda bi bilo prav, da bi hotelirji že enkrat videli gozd in ne le posameznih dreves. Pravo kritiko pa zaslužijo komunalci Vrsarja in Poreča, ki ne čistijo redno niti koškov za smeti.

Besedilo in slike: Neva Železnik

IZ ZALOŽBE DELAVSKA ENOTNOST

ZA TISTE, KI STE ALI ŠE BOSTE NA POČITNICAH

1

BRANE SOTOSEK

VODNIK PO PEŠ POTIH

55 slovenskih planinskih, spominskih in drugih poti za izletnike

750 din

2

KNJIGA, V KATERI BOSTE NAŠLI ODGOVORE NA VSA VPRAŠANJA O TEKU

JOGGING

DR. IVO BELAN

JOGGING JE POSTAL NEPOGRBLJIV DEL ŽIVLJENJA MILIONOV LJUDI

ČE BOSTE TEKLI, BOSTE ZDRAVI, KREPKI IN ZAPOVOLJNE, PA JAM Z SPOLNEM ŽIVLJENJU BOSTE BOLJ UŽIVALI

1.900 din

3

Jurij Gustincič: NADSTROPJA AMERIKE

Nadstropja AMERIKE

JURIJ GUSTINCIC

1.900 din

ponatis uspešnice Jurija Gustinčiča

4

FRANCISKAŠER

VELIKA KNJIGA KRIŽANK

400 din

KNJIGE ZA OTROKE

6

IVAN CIMERMAN

NEUGNANKE

JELKA GODEC

POBARVANKA

654 din

7

POLETJE

VITAK MAL

ŠKOLJKI

1.500 din

8

Svetlana Makrovič

ČUK NA PALICI

• kasete 950 din
• knjižica 850 din

KNJIGE ZA IZOBRAŽEVANJE IN DELO

9

Knjiga, po kateri ste spraševali!

zbirka Družboslovje

Miroslav Glas

DELITEV PO DELU V SOCIALISTIČNI DRUŽBI

11.900 din

10

zbirka Knjižnica Sindikati

Več avtorjev

AKTIVNI ODMOR MED DELOM

1.200 din

11

zbirka Knjižnica Sindikati

Več avtorjev

ODRASLI V SREDNJEM IZOBRAŽEVANJU

2.200 din

12

zbirka Aktualna tema

Bogomil Ferfila

EKONOMIJA IN POLITIKA

1.950 din

13

zbirka Aktualna tema

Maks Tajnikar

INFLACIJA IN SAMOUPRAVLJANJE

2.200 din

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo po _____ izvod(ov) knjig(e) pod zap. št. _____

Naročeno pošljite na naslov: _____
Ulica, poštna št., kraj _____

a) Račun bomo plačali v zakonitem roku.
b) Knjige bom plačal po povzetju.

Naročil, dne: _____ Podpis: _____

VSE KNJIGE IN BROŠURE LAHKO NAROČITE NA NASLOV:

DELAVSKA ENOTNOST, 61000 LJUBLJANA, CELOVŠKA 43

Vabimo pa vas tudi, da si te in tudi ostale naše knjižne izdaje ogledate in kupite v knjigarni Delavske enotnosti v Ljubljani, Tavčarjeva 5.

Rade Vrlinič, Črnomelj

BOREC ZA DELAVSKE PRAVICE V PENZIJI

»Resnični aktivist ne more biti nikoli v penziji! To si zapomni! Tako tudi jaz ne! Potem bi zanikal vse svoje življenje, delo, sebe. Bilo bi enako, kot da bi dejal: »Tovariši, zase sem poskrbel, vi pa kot veste in znate. Jok! Še svojima otrokoma in ženi ne bi mogel in ne upal pogledati v obraz! Ne, moj dragi! Vrlinič ni iz takega testa!«

Medtem ko sva se po telefonu dogovarjala za srečanje, in medtem ko smo v tem soparnem avgustovskem dnevu prišli v Črnomelj, je Rade doživel nesrečo. Toda to smo izvedeli šele na dvorišču hiše ob železniški postaji. Njegova žena, ki že dolga leta boleha in je kot gozdna delavka zaradi bolezni morala v invalidsko, je nenadoma omedlela in si pri padcu zlomila roko.

»Bila je velika sreča, da je padla na roko, sicer bi z glavo udarila ob tla in bi bilo res hudo«, nam prizadeto razlaga Rade.

–V takšnih okoliščinah je razumljivo, da naš pogovor odložimo.

»Ne! Žena je zdaj pri zdravniku in v varnih rokah. Jaz ji ne morem pomagati. Tudi njej bi bilo težje, če bi bil ob njej in jo gledal, kako trpi. Tega ne mara. V vseh teh letih njene bolezni ji je bilo najtežje to, da bi s svojo boleznijo obremenjevala družino. Da bi zaradi nje trpeli še drugi. Takšna je pač. Pustimo to in pojdimo v hišo. Hči bo pristavila kavo in pozneje šla za mamo.«

Rade Vrlinič je verjetno eden izmed najpopularnejših Črnomalčev. Vsekakor pa človek, ki ga v Črnomlju in daleč do Beli Krajini poznajo. Pred dvainšestdesetimi leti se je rodil v Bojancih, vasi med Vinico in Adlešiči. S petnajstimi leti je okusil grozoto sodobnega sveta, ko so ga Italijani zvlekli v koncentracijsko taborišče. Pravi, da so bila prav leta internacije njegova prva in največja šola. Trda šola, ki te je izoblikovala za vse čase.

»Toda preden poveste, zakaj ste prišli, morava midva razčistiti tisto, ko si me po telefonu vprašal, kako je z mano kot borcem za delavske pravice v penziji! Da mi tega ne izustiš več! Danes imam več političnega dela, kot sem ga imel doslej. Ali takrat, ko sem bil sindikalni aktivist in plačani politik. Toliko v vednost.«

–Zabeleženo.

»Delo, odgovornost ali vrednost nekega dela nista merljiva s funkcijo. Človek je takšen, kakršen je, s funkcijo ali brez nje. Drži, mnogo tovarišev se je spremenilo, ko so oddali funkcijo, mnogo jih je zamenjalo krmilo in se spravilo za peč. Radeta Vrliniča ni med njimi.«

–Upam.

»Povrhu vsega pa zdaj ni čas, da bi kdorkoli izza plota svoje hiše samo opazoval, kako in kaj. Treba je poprijeti, kajti mnogo tega je treba postoriti. Hitro in učinkovito. V zadnjih letih se je nabralo preveč navlake, ki bo dušila še generacije za nami.«

–Mar niste tudi vi, kot dolgoletni politični delavec, sokrivi, da je tako!

»Oprosti. Ne in ne. Marsikaj sem ušpicil, marsikdaj ustrelil tudi mimo, toda te krivde ne sprejemam. Če bi se počutil samo malo krivega, si ne bi upal več na cesto. Med ljudi. Med delavce. In verjemi, da sem danes več med delavci kot takrat, ko sem bil predsednik občinskega sindikata. Zdaj imam več časa, nisem obremenjen z nešteti sestanki, čeprav je res, da sem kar vprežen. Tako v sindikatu kot partiji...«

–Tisti, ki vas bolje poznajo, pravijo, da vam ni bilo nikoli lahko...

»Mogoče res. Jaz ne razmišljam tako. Zame se je vojna končala tri leta pozneje, ker sem potem bil še tri leta v uniformi. Ko sem se vrnil, so me postavili za referenta v gozdarstvu. Treba se je bilo šolati, čeprav sem bil samo logar. Ko sem končal politično šolo v Ljubljani, predstojnik je bil takrat tovariš Stane Dolanc, mi je rekel, da moram zdaj prevzeti najodgovornejšo funkcijo. Jaz pa sem mu rekel in to trdim, še danes, da se mora šolan človek vrniti v bazo. Najprej zato, ker te je ta baza poslala v šole zato, da bi se vrnil in pridobljeno znanje izkoristil za svoje okolje in tudi zato, ker so ti oni plačevali šola-

nje in od tebe pričakujejo, da boš z delom to vračal. Res je, da je mnogo tovarišev, ki so odšli v šole samo zato, da bi se potem pririli višje po hierarhični lestvici, da ne bi bili več za strojem, v proizvodnji. Tega smo sami krivi, ker smo delo razvrednotili. V nekaj letih nam je uspelo porušiti vsa poštena merila in začeli smo preplačevati govornike, frazerje in flancarje.«

njali z odločitvami, ki so vam bile predložene?

»Hahaha. Ne bodiva naivna. Nič kolikokrat so me »odrezali.« Toda to sem sprejemal kot nujni del mojega dela.«

–In niste odnehali?

»Nikoli. Kakšen aktivist pa bi bil! Trdo sem prepričan, da se vedno izkaže, kdo ima prav in kdo ne. Ti lahko nekaj časa blefiraš, lahko tudi z oblastjo štitiš svoj prav,

–Vi ste kot sindikalni aktivist prehodili dolgo pot od navadnega poverjenika do okrajnega funkcionarja pa do predsednika občinskega sindikalnega sveta. Predsednik ste bili celo dvakrat?

»Da.«

–Če se ne motim, ste bili predsednik v času, ko se je v naši družbi ni kaj dogajalo? Kdaj ni bilo korenitih sprememb? Včasih poslušam ljudi, ki pravijo, kako je to nekje drugače, kako tam nekje to rešujejo povsem drugače, meni pa vstajajo lasje na glavi. Gre namreč za to, da hodimo mi povsem lastno pot. S tem pa ni rečeno, da moramo delati toliko napak.«

–Se velikokrat niste stri-

toda življenje teče neusmiljeno naprej in te povozi, ko misliš, da si najbolj varen. Haha, kolikokrat so me poklicali in mi z vso resnostjo in »tovariško« našemljenimi obrazi rekli, da je baza na teh kongresih vodstvo jasno in glasno opozorila na to, kako se ne sme več delati. Da je zadnji čas za resnično korenito spremembo. In če se napake ponavljajo, se ponavljajo zato, ker se v zvezni vladi še vedno motovili preveč nesposobnih politikov. Nekoč smo bili na nekem seminarju v Portorožu, kjer je tovariš Popit štiri ure predaval in razlagal o politiki zvezne vlade. Takrat je bil predsednik Djuranovič. In pogledajte, Djuranovič je tu, Djuranovič je ono – še vedno je tam. In to samo zato, ker nismo uveljavili odgovornosti in dosledno vztrajali pri njej. Znamo in opredelimo kolektivno odgovornost, ko pa gre za posamez-

niko, se to ustavi pri občini. Jaz pravim, naj naše vodstvo pogleda, kako to rešujemo v občinah. Tu ni paradiza. Višje je že »megalmanje«, so že botri. Ni treba daleč, samo do Novega mesta.

Mene so nekoč pred mnogimi leti, ko so bili še okrajni, kritizirali, ker smo odklonili neki denar, ki je ostal republiki in ga je ta delila nazaj. Mi smo rekli, da denarja ne vzamemo, ker ga nimamo nikjer pametno uporabiti. Bili smo nerazviti, da bolj nerazviti nismo mogli biti. Vsi so se čudili. Toda mi smo tako ravnali, ker je bilo to pošteno in v duhu. Nismo imeli strokovnjakov. Tisti denar bi lahko zapravili, ko so ga drugi. Toda jaz trdim, da Bela krajina danes ne bi bila to, kar je, ker bi se tudi mi navadili samo sprejemati in zapravljati. Tako pa je vse, kar tu stoji in kar vidiš, ustvarjeno tu, seveda tudi ob pomoči širše družbe, toda s trdim delom. Vzgojili in izšolali smo strokovnjake, ki vedo, kako se samo z delom ustvarja nova dobrina, kako samo z delom lahko ustvariš dohodek. Ni me sram priznati, da se zdaj, ko sem že siv, učim od mladih. Pogledaj, sin mi je skušal razložiti in dopovedati, da tehnološki napredek ni v tem, da zamenjaš samo stroj ali za tem strojem visokokvalificiranega delavca z inženirjem. Da ta inženir na tem istem stroju ne naredi več, kot je pred njim naredil delavec. Da je napredek v tem, da ta inženir na tem istem stroju naredi trikrat več! V resnici je vse skupaj zelo preprosto, seveda, če hočeš razumeti in to sprejeti. Zato pravim, tovariši, dajte, pustimo mlade šolane, da se dokažejo. S tem bomo manj ogroženi, kot če bomo mi vztrajali in vztrajali. Na kongresih je bilo to glasno slišati. Pa pustiva to, ker je to samo vprašanje časa. In tega ne moreš ustaviti, mar ne? Ker to, da delavec po štiridesetih letih trdega dela odhaja v strahu v pokoj, ker ne dobi niti toliko pokojnine, da ne bi bil socialno ogrožen, pove več, kot smo v resnici sposobni in pripravljeni priznati. In to je hudo narobe, če ne že nevarno. Rešitev za to pa ni v spreminjanju sistema in zakonov, temveč v uveljavljanju že sprejetih sklepov in zakonov. Predvsem tistega, ki uzakonja plačilo po vloženem delu. To plačilo po vloženem delu je osnovni problem naše družbe, ki ga je nujno treba takoj uveljaviti. Sicer pa to ni moja resnica, to slišiš od vsakega delavca, to je moto mladih. Torej pustimo, da delo spet dobi svojo ekonomsko vrednost in nešteto težav bo čez noč izginilo...«

Janez Sever

LIPE SVEDER: NA LINIJI

